

ROMANYA'NIN BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDAN ÇEKİLİŞİ VE BÜKREŞ BARIŞ ANTLAŞMASI

Erkan CEVİZLİLER*
Ali Servet ÖNCÜ**

ÖZ

Romanya 1877-1878 Osmanlı Rus savaşı sonrasında imzalanan Berlin Antlaşması ile bağımsız bir devlet haline gelmiştir. Bundan sonraki süreçte özellikle Almanya İmparatorluğu Romanya'yı Avrupa'da inşa etmeye çalıştığı ittifak sistemi içerisine almaya çalışmış ve Romanya bu sisteme dahil olmuştur. Ancak Avusturya Macaristan İmparatorluğu ile olan anlaşmazlıklar ve İtilaf Devletlerinin vaatleri neticesinde taraf değiştirmiş ve I. Dünya Savaşına İtilaf Devletleri yanında katılmıştır.

İttifak Devletlerine mağlup olan Romanya, 9 Aralık 1917 tarihli mütarekeyle savaştan çekilmiştir. 5 Mart 1918 tarihinde bir ön antlaşma, 7 Mayıs 1918 tarihinde de kendisi açısından şartları oldukça ağır olan Bükreş Barış Antlaşmasını imzalamıştır. Aynı zamanda İttifak Devletleriyle ayrı ayrı ek antlaşmalar yapmıştır.

Anahtar Sözcükler: Birinci Dünya Savaşı, İttifak Devletleri, Romanya, Bükreş, Antlaşma

ROMANIA'S WITHDRAWAL FROM THE WORLD WAR I AND THE PEACE TREATY OF BUCHAREST

ABSTRACT

Romania became an independent state following the Treaty of Berlin signed after the Ottoman-Russian War of 1877-1878. Afterwards, especially the German Empire tried to involve Romania in the alliance system that it strove to build up in

* *Yrd. Doç. Dr.*, Atatürk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, ERZURUM.

** *Yrd. Doç. Dr.*, Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ERZURUM.

Europe, and Romania participated in this system. However, it changed sides as a result of the disputes with the Austro-Hungarian Empire and the promises of the Allied Powers, and joined the World War I on the side of the Allied Powers.

Defeated by the Central Powers, Romania withdrew from the war signing an armistice on 9 December 1917. It signed a preliminary peace agreement on 5 March 1918, and soon signed the Treaty of Bucharest which imposed highly severe terms on it on 7 May 1918. It also signed additional agreements with the Central Powers separately.

Keywords: World War I, The Central Powers, Romania, Bucharest, Treaty

Giriş

Bugünkü Romanya'nın önemli bir kısmını oluşturan Eflak ve Boğdan bölgeleri XV. ve XVI. yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyetine girmiş ve Osmanlılar bölgede uzun yıllar hâkimiyetlerini devam ettirmişlerdir.¹

Osmanlı İmparatorluğu'nun güç kaybetmeye başlamasıyla birlikte özellikle Rus Çarlığı XVIII. yüzyıldan itibaren bölgeye sürekli müdahale etmiş bu yüzden Osmanlı İmparatorluğu ile birçok kez karşı karşıya gelmiştir. 1858 yılında Eflak ve Boğdan birleşmiş ve 1859'da Albay Alexandru Ion Cuza'yı başkan seçip bir süre sonra da Bükreş'i devlet merkezi olarak kabul etmişlerdir. Sultan Abdülmecit, Cuza'yı Memleketeyn (Eflak-Boğdan)'in reisi olarak tanıyıp, bu iki bölgenin Romanya adı altında birleşmesini onaylamıştır. Cuza'nın 1866'da siyasi ve sosyal sebeplerden dolayı iktidarı bırakmasıyla yerine Hohenzollern ailesine mensup I. Carol geçmiştir. Romanya böylece monarşi rejimine dönüştürülmüş ve 1878-1879 Osmanlı Rus savaşı sonunda imzalanan Berlin Antlaşması ile bağımsızlığını kazanmıştır.²

Yine bu antlaşmaya göre Romanya, nüfusunun çoğunluğu Romen olan Besarabya'yı Rusya'ya terk etmek ve karşılığında nüfusunun çoğunluğu Türk olan Dobruca'yı almak zorunda kalmıştır. Romanya bundan sonraki dönemde Rusya'ya terk etmiş olduğu Besarabya'yı geri almayı bir şeref ve haysiyet meselesi saydığı gibi dış politikasının da önceliklerinden biri yapmıştır.³

¹ Kemal Karpat, "Eflak", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: X, İstanbul, 1994, s. 466-469; Abdulkadir Özcan, "Boğdan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: VI, İstanbul, 1992, s. 269-271.

² Karpat, "Eflak", s. 466-469; Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, C: VIII, Ankara 1995, s.76.

³ Karal, *a.g.e.*, s.76.

Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Avrupa'daki Siyasi Gelişmeler ve Romanya

Prusya'nın Alman siyasi birliğini gerçekleştirmesi, yeni kurulan Almanya'nın dünyanın başat güçlerinden biri olmak için Başbakan Bismarck liderliğinde Avrupa'da attığı adımlar ve Bismarck'ın oluşturduğu Antlaşmalar Sistemi bir süre sonra Romanya'yı da içerisine almıştır. Bilindiği üzere Almanya Başbakanı Bismarck 1872 yılında Rus Çarlığı, Avusturya Macaristan İmparatorluğu ve Almanya İmparatorluğu'nu bir araya getiren Birinci Üç İmparatorlar Birliği'ni kurmuştur. Bu birlik, Avusturya Macaristan İmparatorluğu ve Rus Çarlığı'nın Balkanlar'daki politikaları uyuşmadığından dolayı Osmanlı İmparatorluğu topraklarında 1875'te çıkan Hersek İsyanı sonucu dağılmış ve Bismarck da 1879'da Avusturya Macaristan İmparatorluğu ile ayrı bir ittifak antlaşması yapmıştır. Almanya'nın kısa ve uzun vadeli projelerinde Rusya'ya ihtiyacı olduğunu her zaman savunan Bismarck Rusya'dan vazgeçememiş ve 1881 yılında tekrar Avusturya Macaristan, Rusya ve Almanya ittifakını II. Üç İmparatorlar Birliği ismiyle kurmuştur. Avrupa'da antlaşmalar sistemi inşa çabalarını devam ettiren Almanya başbakanı, Afrika topraklarında sömürge elde etmek isteyen ve bu girişimlerinde en çok İngiltere ve Fransa ile çatışma ihtimali bulunan İtalya'yı 1879 yılında kurulmuş olan Almanya, Avusturya Macaristan İttifakı içerisine alıp, 1882'de bu devletlerle yeni bir birlik oluşturmuştur. Balkanlar'da 1885-1886 yıllarında temelini milliyetçilikten alan bunalımlar başlayınca Rusya ile Avusturya Macaristan'ın arası tekrar bozulmuş, bunun üzerine Bismarck Rusya ile 1887'de Alman Rus Teminat Antlaşması'nı imzalamıştır. Romanya ise 1882 yılında imzalanan Almanya, Avusturya Macaristan ve İtalya ittifakına dolaylı bir şekilde, yani Avusturya Macaristan ve Almanya ile birer antlaşma imzalamak ve buna İtalya'nın da katılması sureti ile girmiştir.⁴

Bismarck II. Üç İmparatorlar Antlaşması ile Rusya'yı tekrar Almanya'ya bağlamakla birlikte, Balkanlar'daki emelleri dolayısıyla bu devletin Avrupa barışını bozmasından da endişe etmiştir. Bundan dolayı Barış Ligi veya Barış Antlaşması adını verdiği ve Almanya, Avusturya Macaristan ve İtalya'yı bir araya getirdiği ittifakı Balkanlar'da da yaymayı ve bu bölgede de barışı korumayı düşünmüştür. Bu noktada Avusturya Macaristan'ın görüşlerine başvuran Bismarck, İtalya ile kurulan Barış Ligi'ni doğuya doğru genişletmek ve bu suretle Romanya, Sırbistan ve hatta Osmanlı İmparatorluğu'nun politikalarına sağlam bir yön vermek istediğini ifade etmiş, Viyana da bu görüşü destekleyince hemen çalışmalarına başlamıştır. Bu sırada Almanya'yı yöneten Hohenzollern Hanedanı'ndan olan Romanya Kralı I. Carol ile Başbakan Bratianu'nun Berlin'e yaptıkları ziyarette konuyu Romen Baş-

⁴ Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Ankara 1999, s. 334-363.

bakanı'na açan Bismarck muhatabından çok olumlu tepkiler almıştır. Aslında Romanya böyle bir ittifaka girerek Besarabya Bölgesi'ni Rusya'dan almayı umut etmiştir. Bismarck'ın, bu ittifakın yapılmasındaki asıl amacın barışın korunması olduğu, savaşın istenmediği, ancak bir savaş çıkarsa da ganimetin paylaşılacağı şeklindeki sözlerini, Romanya için tatmin edici bulan Romen devlet adamları bu teklifi hemen kabul etmişlerdir.⁵

Bismarck'ın bu konuda ilk önce Avusturya Macaristan'a başvurmasının sebebi ise bu devletle Romanya arasında var olan sıkıntılardır. Avusturya Macaristan sınırları içinde bulunan Transilvanya ve Bukoniva'da üç milyon kadar Romen yaşıyordu ve Romanya bu topraklarla yakından ilgileniyordu. Romanya Barış Ligi'ne katılırsa Transilvanya ve Bukoniva'nın Avusturya Macaristan'da kalmasını kabul etmiş olacaktı.

Ancak Rusya'nın saldırması halinde hemen yardıma koşabilecek devlet Avusturya Macaristan olacağı ve şu sıralarda Romanya için Rus tehdidi ve Besarabya, Transilvanya ve Bukoniva'dan önemli olduğundan Avusturya Macaristan İmparatorluğu ve Romanya Krallığı 30 Ekim 1883'te bir ittifak antlaşması imzalamışlardır.⁶ Beş yıl için imzalanan ve bir savunma antlaşması niteliğindeki bu antlaşmaya aynı gün Almanya, 15 Mayıs 1888'de ise Avusturya Macaristan ile imzaladığı bir belge ile İtalya katılmıştır.⁷

Avrupa'daki siyasi gelişmelerin bu kadar içinde olan Romanya, bulunduğu coğrafya olan Balkanlar'daki gelişmelerle de yakından ilgilenmiştir. Romanya; Sırbistan, Bulgaristan, Yunanistan ve Karadağ'ın Osmanlı İmparatorluğu ile savaştığı ve Osmanlı İmparatorluğu'nun büyük topraklar kaybettiği I. Balkan Savaşı'na katılmamış, fakat savaş devam ederken, Bulgaristan'ın kuzeydoğu ucu olan Güney Dobruca'da, bölgedeki güç dengesini sağlamak için hükümlerlik hakkı talep etmiştir. I. Balkan Savaşı sonunda Bulgaristan,

⁵ Armaoğlu, *a.g.e.*, s. 361-363.

⁶ "Antlaşmanın birinci maddesine göre taraflar, barış ve dostluk içerisinde yaşayacaklar ve birbirlerinin aleyhinde olan hiçbir ittifak veya antlaşmaya katılmayacaklardır. İkinci maddeye göre Romanya, kendisi tarafından bir kışkırtma olmaksızın bir saldırıya uğrarsa Avusturya Macaristan İmparatorluğu Romanya'ya yardım edecektir. Yine Avusturya Macaristan İmparatorluğu da Romanya'nın sınırları üzerinde bulunan devletlerden birinin saldırısına uğrarsa, Romanya için savaş sebebi ortaya çıkmış olacaktır. (Burada ismi geçmeyen ama kast edilen devlet Rusya'dır). Üçüncü maddede taraflardan biri bir saldırı tehdidi altında kalırsa, alınacak askeri tedbirler ve işbirliği konusunda birbirlerine danışacakları belirtilmiş, dördüncü maddeye göre de bir savaş halinde ayrı ayrı barış yapmayacakları karara bağlanmıştır. Antlaşmada Rusya adı, Alman İmparatoru I. Wilhelm'in isteği ile zikr edilmemiştir. Çünkü I. Wilhelm gizli olan bu ittifaktan Rusya'nın haberdar olmasından endişe etmiştir. Zira bu sırada II. Üç İmparatorlar Birliği kurulmuştu ve gerek 1879 İttifakı gerekse de Alman Avusturya Macaristan ve İtalya İttifakı bununla çelişiyordu. Almanya'nın katılacağı bu ittifak ise üçüncü bir çelişki olacaktı, ama bu ittifakta Rusya'nın adı zikredilmezse Romenler ağızlarından kaçırılsalar bile tevili kolay olacaktı." Bkz. Armaoğlu, *a.g.e.*, s. 361-363.

⁷ Armaoğlu, *a.g.e.*, s. 361-363.

Balkanlar'ın en büyük ülkesi haline gelmiş ve sınırları Karadeniz'den Marmara ve Ege Denizi'ne kadar uzanmıştır. Bulgaristan'ın kazanımları diğer Balkan Devletleri'nin itirazlarına neden olmuş ve bu devletler Bulgaristan'a karşı Romanya'nın da katıldığı bir ittifak oluşturmuşlardır. Bu ittifakla Bulgaristan arasında cereyan eden II. Balkan Savaşı'nda Bulgaristan mağlup olmuş ve I. Balkan Savaşı'nda kazandığı yerlerin önemli bir kısmını terk etmiş, bu savaş sonunda Romanya da Güney Dobruca'yı işgal etmiştir.⁸

Birinci Dünya Savaşı Sırasında Romanya ve Romanya'nın Mağlup Oluşu

Birinci Dünya Savaşı başladığında Romanya'yı İttifak Devletleri bloğuna bağlayan 1883 tarihli antlaşma bu devlet ile Avusturya Macaristan'ın Transilvanya üzerindeki anlaşmazlığı yüzünden hükümünü tamamen yitirmişti.⁹ Yine bu antlaşma savunma esasına dayanıyordu, hâlbuki Avusturya Macaristan, Sırbistan'a savaş açmakla saldırgan devlet durumuna gelmişti. Ayrıca Berlin ve Viyana'nın Macarlardan, Transilvanya Romenlerine taviz koparabilmek amacıyla Budapeşte'deki girişimleri olumlu sonuç vermemişti. Almanya Romanya'yı yanında tutabilmek için 1914 yılının Temmuz bunalımı¹⁰ esnasında bu devlete Besarabya'yı vaat etmiş, fakat Romanya Başbakanı Bratianu bunun gerçekleşebilmesinin ancak Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun Rusya'yı tamamen işgal etmesiyle mümkün olabileceğini ve bunun da şimdilik imkansız olduğunu görerek bu teklife sıcak bakmamıştı.¹¹

Bu sebeplerden dolayı savaş başladığında diğer Balkan devletleri gibi Romanya da tarafsızlığını ilan etmiştir.¹² Başbakan Bratianu, bu tarafsızlığa karşılık olarak Rusya'nın Besarabya'yı kendiliğinden Romanya'ya bırakacağını ümit ediyordu ve bu konuda İngiltere ve Fransa'nın da desteğini almıştı. Bu bir yerde İngiltere ve Fransa'nın, Romanya'nın ücretini Rusya'nın cüzdanından ödemeleri anlamına geliyordu. Fakat Rusya böyle bir oldubittiyi kesinlikle reddetmiştir. Besarabya'yı Romenlere vermeye yanaşmayan Rusya,

⁸ Misha Glenny, *Balkanlar 1804-1999 Milliyetçilik, Savaş ve Büyük Güçler*, İstanbul 2001, s. 201-216. Birinci Balkan Savaşı sonunda Balkan devletleriyle Osmanlı Devleti arasında 30 Mayıs 1913 tarihinde Londra Antlaşması imzalanmıştır. Bkz. Yusuf Hikmet Bayur, *Türk İnkılap Tarihi, II, Kısım: II, Balkan Savaşları*, Ankara 1991, s.313. II. Balkan Savaşı'ndan sonra ise Balkan Devletleri Bulgaristan'la 10 Ağustos 1913'te Bükreş Antlaşması'nı imzalamışlardır. Bkz. Armaoğlu, *a.g.e.*, s. 210.

⁹ Vladimir Potyemkin, S. Baruşin, A. Efimov, E. Kosminski, İ. Mintz, A. Naroçnitski, A. Pakratova, V. Sergejev, S. Skazin, V. Kvtovsov, N. Koltchanovsky, E. Tarle, *Uluslararası İlişkiler Tarihi – Diplomasi Tarihi-*, C: II, Çev: Attila Tokathı, İstanbul 2009, s. 344.

¹⁰ Avusturya Macaristan İmparatorluğu Veliiahtı Arşidük Fransuva Ferdinand'ın 28 Haziran 1914'te Saraybosna'da öldürülmesiyle başlayan ve 28 Temmuz 1914'te Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun Sırbistan'a savaş açmasına kadar geçen dönem.

¹¹ Vladimir Potyemkin ve diğerleri, *a.g.e.*, s. 344-345.

¹² Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2010)*, İstanbul 2010, s. 564.

Transilvanya konusunda ise cömert davranmıştır. Rusya bu cömertliğini Romanya ile imzaladığı 1 Ekim 1914 tarihli antlaşma ile göstermiştir. Bu antlaşmaya göre Romanya tarafsızlığını Rusya lehine kullanacak, buna karşılık da Rusya, bu devletin toprak bütünlüğünü garanti edecek ve Romanya'nın Avusturya Macaristan İmparatorluğu'ndan almak istediği Transilvanya'yı uygun gördüğü bir anda işgaline müsaade edecekti. Bu antlaşma adeta Romenlere tarafsız kaldıkları takdirde Transilvanya'yı vaat ediyordu.¹³ Bu yakınlaşmaya rağmen, Besarabya bölgesi yüzünden Romanya'nın Rusya ile ilgili şüpheleri devam ediyordu.¹⁴

Romen diplomasisi tarafsızlık vaadiyle sadece Rusya'dan bu tavizleri koparmamış, aynı günlerde İngiltere'den de kredi almıştı. Buna mukabil Almanya da Romanya'ya hem tarafsızlığı için, hem de Osmanlı İmparatorluğu'na yolladığı malzeme ve cephanenin bu ülke toprakları üzerinden geçiş ücreti olarak ödeme yapmak zorunda kalmıştı.¹⁵

1915 yılının ilkbaharında Romenler, İtilaf Devletleri'nden, Prut ve Tizsa ırmaklarına kadar uzanan Avusturya Macaristan toprakları üzerindeki haklarının tanınmasını istemelerine rağmen, Rusya ve Sırbistan, Ukrayna ve Sırp topraklarını Romanya'ya bırakmaya razı olmamışlardır. Fakat Rusya kısa bir süre sonra Doğu Cephesi'ndeki Alman saldırılarından bunalıp, üzerindeki tazyiki atmak için İngiltere ve Fransa'dan batıda yeni bir cephe açmalarını isteyince bu iki devlet Rusya'ya Romenlerin yardımını almasını önermişlerdir. Rusya bu yardımı almak için Romanya ile müzakerelere başlamış ve Romanya'nın istediği bölgeleri bu ülkeye bırakmayı taahhüt etmiştir. Ancak Rus Romen müzakereleri devam ederken Rus Ordusu'nun geri çekilmek zorunda kalışı, Romanya'nın savaşa girme kararını ertelemesine neden olmuştur. Romanya savaşa girmek için Rus Ordusu'nun Galiçya ve Bukoniva'da yeniden saldırıya geçmesini şart koşmuş, Rusya ise böyle bir saldırıyı 1915 yılı içinde bir daha denememiştir.¹⁶

Görüldüğü üzere Romenler savaş başlarken Avusturya Macaristan'ın elindeki Transilvanya ile Rusya'nın elindeki Besarabya bölgesini alarak Büyük Romanya'yı kurmayı hayal ediyorlardı. Fakat İtilaf Devletlerine katılırlarsa Besarabya'dan, İttifak Devletlerine katılırlarsa Transilvanya'dan vazgeçmek zorunda kalacaklardı. Romanya için Transilvanya daha fazla önemli olduğundan ve Fransa ile var olan kültürel yakınlıktan dolayı Romanya'da İtilaf Devletlerine olan ilgi daha ön plandaydı. Ancak Osmanlı İmparatorluğu ile Bulgaristan'ın savaşa girmeleri ve Sırbistan'ın Avusturya Macaristan karşısındaki yenilgisi Romanya'yı gerçekten zor bir duruma

¹³ Vladimir Potyemkin ve diğerleri, *a.g.e.*, s. 345.

¹⁴ Uçarol, *a.g.e.*, s. 564-565.

¹⁵ Vladimir Potyemkin ve diğerleri, *a.g.e.*, s. 345.

¹⁶ Vladimir Potyemkin ve diğerleri, *a.g.e.*, s. 345-346.

sokmuştu. Ayrıca Boğazlar deniz ulaşımına kapatılınca Romanya üç taraftan İttifak Devletleriyle kuşatılmıştı. Savaştan önce Romen ticaretinin yüzde sekseni Tuna Nehri ve boğazlar yoluyla Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'ne yapılıyordu. Savaş bu yolu kapattığından dolayı ticaret için geriye kuzeydeki Rus toprakları kalmıştı. Fakat Romanya'nın Rusya ile geleneksel ilişkileri iyi değildi ve uzun zamandır Besarabya bölgesini topraklarına katmak istiyordu.¹⁷

Bu dönemde başkent Bükreş'te İtilafçılar ve İttifakçılar arasındaki gerilim sürekli artıyor, üniversitelerde zaman zaman şiddet olayları görülüyordu. Aynı zamanda başkentteki İtilaf ve İttifak Devletleri diplomatları sürekli birbirlerini ve Romanya Hükümeti'ni gözetliyorlardı.¹⁸ Romanya, Rusya Avusturya Cephesi'nin güney ucunda olduğundan askeri bakımdan oldukça stratejik bir öneme sahipti. Hangi bloğa katılırsa ona büyük kazançlar sağlayabilirdi. Bu da savaşın başından beri Romanya üzerinde iki tarafın baskı yapmasına ve kendileriyle birlikte savaşa girmesini istemelerine yol açmıştır.¹⁹

Fakat bu rekabette İtilaf Devletleri daha aktifti. Özellikle tecrübesiz yeni Romanya Kralı Ferdinand (1914-1927) ve Romen Hükümeti önemli ölçüde İtilaf Devletleri'nin propagandasının etkisinde kalmışlardır. İtilaf Devletleri'nin bu kampanyalarının yanında İtilaf Devletleri'ni destekleyen bazı Romen politikacılar da Romanya'yı savaşa girmeye zorlamak için halk toplantıları tertiplemişlerdir. Almanya ise Romanya'nın İtilaf Devletleri'ne katılamayacak kadar coğrafi olarak izole edilmiş bir durumda olmasından dolayı, Romanya'nın desteğini elde etmek için çok fazla bir çaba göstermemiştir. 1916 yılında Romanya'da halk ve hükümet nezdinde gerçekten de tam bir İtilaf Devletleri taraftarlığı oluşmuştu. İon Bratianu başkanlığındaki hükümet savaşa girilmediği takdirde, savaş sonrası yapılacak düzenlemelerde dışarıda kalınacağı korkusunu taşıyordu. Cephelerde 1916 yılında İtilaf Devletleri lehine yaşanan gelişmeler Romanya'yı biraz daha bu bloğa yaklaştırmıştır. Almanların Verdun'da aldığı yenilgiler ve Doğu Cephesi'nde Rusların Brussilov taarruzunda elde ettikleri başarılar, Romanya'nın 17 Ağustos 1916 tarihinde İtilaf Devletleri ile bir ittifak antlaşması imzalamasına neden olmuştur. Bu günlerde Fransız General Joseph Joffre Romenlere, gerçekleşmesi mümkün olmayan abartılı vaatlerde bulunmuştur. İtilaf Devletleri, Romenlere Selanik'te bulunan Fransız ve İngiliz birliklerinin, Bulgarları Makedonya'da tutmak için kuzeye doğru büyük bir saldırıya geçecekleri konusunda teminatlar vermişlerdir.²⁰

İttifak Devletleri bu noktada duruma müdahale edip Romanya'ya bir takım tavizler verecekleri yerde bunu yapmamışlar, hatta Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun Bükreş sefiri Romanya Başbakanı'nı "ölmüş

¹⁷ Glenny, *a.g.e.*, s. 284-285.

¹⁸ Vladimir Potyemkin ve diğerleri, *a.g.e.*, s.344.

¹⁹ Uçarol, *a.g.e.*, s. 565.

²⁰ Glenny, *a.g.e.*, s. 284-286.

olduğu sanılan arslan, bir pençe darbesiyle Romanya'yı da ikinci bir Sırbistan yapabilir" diyerek tehditte bulunmuştur. Ancak bu tehdit de durumu değiştirmemiştir.²¹ Bu şartlarda Romanya 27 Ağustos 1916'da Avusturya Macaristan İmparatorluğu'na savaş ilan etmiş,²² Almanya ertesi gün buna karşılık vermiş²³ ve üç gün içinde de Osmanlı İmparatorluğu ve Bulgaristan da Romanya ile savaşa girmişlerdir.²⁴

Romenler Avusturya Macaristan'a savaş ilan ettikten sonra on gün içinde yarım milyona yakın askerle Transilvanya'ya girip Karpatların güneyinde Bükreş'e batıdan girişi kontrol altında tutan altı geçidi ele geçirmişlerdir. Bunun üzerine müttefik devletler diğer cephelerden getirdikleri kuvvetlerle Romen Ordusu'na taarruza karar vermişler ve bu kuvvetlerin başına Alman Genelkurmay Başkanlığı'ndan ayrılan Orgeneral Falkenhayn getirilmiştir. Türk Başkomutanlığı, Romanya Cephesi'nde savaşmak üzere 15. ve 25. Tümenlerden kurulan 6. Kolorduyu ayırmış, bu kolordu karargâhıyla Sofya'da bulunan Mackenzen Ordusu emrine verilmiş ve 6. Kolordu 6 Ekim 1916 tarihine kadar bölgeye taşınmıştır.²⁵

Eylül ayının ikinci haftasında Dobruca'daki bir Alman Bulgar ortak saldırısı ana cephenin beş kilometre güneydoğusunda Romanya savunmasını yarmış ve bu kuvvetler kuzeye, Tuna Deltası'na doğru ilerlemeye başlamışlardır. 11 Kasım'da Alman General Falkenhayn'ın Transilvanya'dan başlattığı bir saldırı, Romen hatlarını Bükreş'in batısındaki Jiu Vadisi'nde yarmıştır. Bunun üzerine Romen Ordularına Yaş'a doğru çekilme emri verilmiş, Romen Kralı, Hükümet ve İtilaf Devletleri temsilcileri ülkenin işgal edilen bölgelerini terk etmişlerdir. Bükreş'te, sekiz ülkenin çıkarlarını Amerika Birleşik Devletleri sefiri temsil etmeye başlamıştır. Başkenti terk edenler ülkenin kuzeydoğusundaki Yaş'a sığınmışlar, bu şehir geçici başkent ilan edilmiş ve Başbakan İon Bratianu da burada bir Milli Birlik Hükümeti kurmuştur.

Sonuçta, Romanya henüz birkaç aydır savaşa girmiş olmasına rağmen, 1916 yılı Aralık ayı itibariyle üç ay önce savaşa çağrılan askerlerinin üçte birini, yani iki yüz elli binini kaybetmiştir. Ülkenin önemli bir kısmını işgal eden Almanlar, Feldmareşal Von Mackensen'in yönetiminde sert bir askeri rejim kurmuşlar ve ülkenin ekonomik kaynaklarını ordularının emrine vermişlerdir. İtilaf Devletleri savaşın başlangıcında Romenlere günde üç yüz ton savaş malzemesi vermeyi vaat etmelerine rağmen, bu da yapmayı vaat ettikleri saldırılar gibi sözde kalmıştır. Topraklarının yarısını, sanayilerinin

²¹ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, İstanbul*, 1996, s.123-124.

²² *Tasvir-i Efkâr*, No:1847, 29 Ağustos 1918.

²³ *Tasvir-i Efkâr*, No:1848, 30 Ağustos 1918.

²⁴ *Tasvir-i Efkâr*, 2 Eylül 1918, No:1851.

²⁵ İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922 Balkan- Birinci Dünya ve İstiklâl Harbi*, Ankara 1993, s. 179; Glenn, *a.g.e*, s. 287.

büyük bir kısmını, hemen hemen bütün verimli topraklarını ve petrol yataklarını kaybeden Romenler, bütün bu olumsuz duruma rağmen İtilaf Devletleri'nin olası bir zaferinde elde edecekleri kazançları düşünerek savaşıma devam etmişlerdir. Fakat Rusya savaştan çekilince ekonomik olarak büyük zorluklar çeken ve kıtlıkla karşı karşıya kalan Romenler için de yapacak bir şey kalmamıştır. Başbakan Bratiau, Mareşal Von Mackensen'in teslim için yaptığı baskıları daha fazla göz ardı edememiştir ve Romanya İttifak Devletleri ile mütareke koşullarını görüşmeye başlamıştır.²⁶

Focşani'de, Mackensen Ordu Grubu Cephesi'nde yapılan mütareke görüşmelerinde Avusturya Macaristan Mackensen Karargâhı'ndaki askeri temsilcisini, Osmanlı İmparatorluğu da yine aynı karargâhtaki temsilcisi Binbaşı Nazım Bey'i görevlendirmiştir. Focşani'de yapılan ve daha sonra bu adla anılan mütareke görüşmeleri Brest-Litovsk mütareke görüşmelerinden daha hızlı bir şekilde ilerlemiş ve 9 Aralık 1917 tarihinde bir taraftan Rusya ve Romanya Orduları, diğer taraftan aynı cephede bulunan Almanya, Avusturya Macaristan, Osmanlı ve Bulgaristan Orduları arasında on dokuz maddelik mütareke imzalanmıştır.²⁷

Ön Antlaşma'nın Yapılması

Başlangıçta savaşa dahil olmayan ve tarafsızlığını koruyan Romanya, İtilaf Devletleri'nin telkinleriyle I. Dünya Savaşı'na girmiş ve aldığı mağlubiyetler ile büyük zarar ve felaketselere uğramıştı. Romanya'yı savaşa soktukten sonra vaat ettikleri yardımları sağlamayan İtilaf Devletleri ise mütarekeden sonra, savaşta gösterdiği direnç azlığından dolayı Romanya'yı eleştiriyor ve mevcut durum karşısında sabretmesini telkin etmekten başka bir şey yapmıyorlardı. Ne var ki Romanya artık böylesi nasihatleri dinleyebilecek bir vaziyette bulunmuyordu. Artık Romanya'yı kurtaracak yegâne şey İttifak Devletleri ile uzlaşmaya girmekten başka bir şey olamazdı.²⁸

Nitekim Ukrayna ile barış antlaşmasının gerçekleştirilmesi ve Rusya ile yürütülen Brest Litovsk görüşmelerinin uygun hale sokulmasının neticesi olarak, Romanya Hükümeti de İttifak Devletleriyle ön barış görüşmelerine başlama kararını aldı²⁹ ve 10 Şubat'ta barış görüşmelerine başlanılmasına önerdi.³⁰

Bu çerçevede, ön antlaşma için İttifak Devletleri'nin şartlarını bilen

²⁶ Glenny, *a.g.e.*, s.284-289; Jay Winter, Geoffrey Parker, Mary R. Habeck, *I. Dünya Savaşı ve 20. Yüzyıl*, Çev: Tansel Demirel, İstanbul 2012, s.49; J. M. Roberts, *Avrupa Tarihi*, Çev: Fethi Aytuna, İstanbul 2010, s. 607.

²⁷ Selami Kılıç, *Türk Sovyet İlişkilerinin Doğuşu*, İstanbul, 1998, s. 68.

²⁸ Ahmed Emin, "Üçüncü ve Dördüncü Sulh", *Vakit*, No:126, 24 Şubat 1918.

²⁹ *Vakit*, No:126, 24 Şubat 1918.

³⁰ Pierre Renouvin, *Birinci Dünya Savaşı 1914-1918*, Çev: Adem Cemgil, İstanbul 1982, s. 411.

Romanya'nın yeni Başbakanı General Averesco³¹ Yaş'tan Bükreş'e hareket ettiği gibi, Almanya ve Avusturya Dışişleri Bakanları da Berlin ve Viyana'dan Bükreş'e doğru yola çıktılar. Osmanlı delegeleri ise 23 Şubat 1918 akşamı İstanbul'dan ayrıldılar. Osmanlı İmparatorluğu'nun delegasyonu Hariciye Nazırı Ahmet Nesimi Bey, Birinci Ferik İzzet Paşa, Hariciye Müsteşarı Reşat Hikmet Bey ve Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus Müdürlerinden Emin Sait Bey'den oluşmaktaydı.³² Maliye Bakanı Tontscheff'in başkanlığındaki Bulgaristan Heyeti de daha önceden yola çıkmış ve 24 Şubat 1918'de Bükreş'e ulaşmıştı.³³

Romanya Başbakanı Averesco ile İttifak Devletleri'nin temsilcileri arasındaki görüşmeler 25 Şubat 1918 tarihinde Bükreş yakınlarındaki Bufta bölgesinde başladı. Bu bölgenin seçilmesinin sebebi, mağlup olan ülkenin başkentinde yapılacak görüşmelerin Romanya delegeleri açısından olumsuz ve üzücü bir durum oluşturacağı, dolayısıyla bundan kaçınılması gerektiği düşüncesinden kaynaklanıyordu.³⁴

İlk günkü görüşmede öncelikli olarak Romanya Başbakanı Averesco ile İttifak Devletleri temsilcileri arasında yetki belgelerinin ibrazı ve değiş tokuşu gerçekleştirildi. Müteakiben müttefiklerin barış şartları hakkındaki tebligatına cevaben Başbakan Averesco Romanya'nın karşılıklı yardım esası üzerinde görüşmelere başlamaya hazır olduğunu beyan etti.³⁵

Herhangi bir taahhüdü içermeyen bu ilk günkü görüşmelerde ele alınan ve kabul edilen konulardan birisi de Avusturya Macaristan Dışişleri Bakanı Kont Czernin'in Romanya Kralı Ferdinand ile bir görüşme yapması meselesiydi. 27 Şubat 1918 tarihinde Romanya kuvvetlerinin elinde bulunan bölgede yapılan bu görüşmede, Kont Czernin Romanya Kralı'na İttifak Devletleri'nin uzlaşmalarının sonucu olan antlaşma şartlarını bildirmiş ve şartlar dairesinde barış antlaşmasını imzaya hazır olduklarını dile getirmişti. Kont Czernin bu görüşmede Romanya Kralı'na ayrıca, İttifak Devletleri'yle henüz barış yapma ve tahtını koruma şansının olduğunu, aksi takdirde tahtını bırakmak zorunda kalacağını ifade etmişti. Tehdit mahiyetindeki bu ifadeye karşılık Romanya Kralı, kendilerinin taleplerini kabul edebilecek bir hükümet kurulabileceğini zannetmediğini dile getirmişti. Bunun üzerine Kont Czernin Başbakanlık için

³¹ 1918 yılı Ocak ayı sonunda Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun eski Bükreş Ataşemiliteri Albay Randa Romanya Kralı Ferdinand'a başvurarak; bir barış önerisinde bulunursa, Almanya ile Avusturya Macaristan'ın buna sırt çevirmeyeceklerini ve kendisinin Krallıktan ayrılmasını istemeyeceklerini bildirmişti. Ferdinand bu teklifi kabul ederek Başbakanlığa Averesco'yu getirmişti. Bkz. Renouvin, *a.g.e.* s. 411.

³² *Vakit*, 24 Şubat 1918, No:126. Ahmet İzzet Paşa bu heyette Askeri Murahhas olarak görev almıştır. Bkz. Metin Ayışığı, *Mareşal Ahmet İzzet Paşa Askeri ve siyasi Hayatı*, Ankara 1997, s. 146.

³³ *Vakit*, No:128, 26 Şubat 1918.

³⁴ *Vakit*, No:127, 25 Şubat 1918; *Vakit*, No:130, 28 Şubat 1918.

³⁵ *Vakit*, No:136, 6 Mart 1918.

Marghiloman'ı önermiş ve isteklerinin yerine getirilmesi karşılığında Besarabya'yı vaat etmişti. Öneriye mukabil Kral Ferdinand şartların incelenmesi için kırk sekiz saatlik bir müddet verilmesini talep etmiş ve bu müddet kendisine verilmişti.³⁶

Ön antlaşma için yapılan görüşmelerde Almanya ve Osmanlı İmparatorluğu tarafından Romanya'ya karşı özel bir maksat takip edilmez iken Bulgaristan ve Avusturya-Macaristan bazı milli amaç ve stratejilerinin tatmin edilmesi noktası üzerinde ısrarla duruyorlardı. Bulgaristan Dobruca'nın kendisine verilmesini istiyor, Avusturya-Macaristan ise bazı stratejik menfaatler, özellikle Romanya ile olan sınırının düzenlenip teminat altına alınmasını istiyordu. Romanya'nın daha savaşa girmeden önce Tuna üzerindeki hakimiyetini müttefikler aleyhine kullanmış olmasından dolayı, görüşmelerde üzerinde önemle durulan konulardan birisi de Tuna'nın serbestisi meselesiydi.³⁷

Bundan sonra İttifak Devletleri temsilcileri tarafından Romanya'ya bir ultiimat verildi. Bu ultiimatda; Dobruca'nın terk edilmesi, Romanya Macar hududunun düzenlenmesi ve ekonomik çıkarlar sağlanması yönünde öne sürülen esas şartların 2 Mart 1918 öğle vaktine kadar kabul edilmesi ve ardından bir ön antlaşmanın yapılması, aksi takdirde 9 Aralık 1917 tarihinde Focşani'de imza edilen mütarekenin fesh edilerek savaşa yeniden başlanacağı bildirildi. Romanya'nın belirtilen tarih ve saate kadar olumlu cevap vermemesi üzerine mütareke aynı tarihte fiilen fesh edildi. Ancak Romanya, aynı gün saat beşe doğru müttefik devletlerin delegelerine öne sürülen şartları kabul ettiğini bildirdiği gibi, Marghiloman³⁸ Kral Ferdinand tarafından başbakanlığa getirildi. Bunun üzerine müttefik devletler tarafından Romanya'ya 5 Mart 1918 tarihine kadar bir ön antlaşmanın imzalanması gerektiği ve bunu müteakiben kati barış antlaşmasının yapılması için görüşmelere tekrar başlanacağı tebliğ edildi.³⁹

Bu tebliğ ve şartın gereği olarak, İttifak Devletleri ile Romanya Devleti arasında 5 Mart 1918 tarihinde saat yedide Buftea'da, savaş haline son vermek ve barışı tesis etmek arzusuyla dokuz maddeden ibaret olan ön antlaşma kabul edildi. İttifak Devletleri tarafından Almanya Hükümeti adına Dışişleri Bakanı Richard von Kühlmann, Avusturya-Macaristan Hükümeti adına Dışişleri Bakanı Kont Czernin, Bulgaristan Hükümeti adına Doktor Momcilo ve

³⁶ *Vakit*, No:132, 2 Mart 1918; Vladimir Potyemkin ve diğerleri, *a.g.e.*, s. 435.

³⁷ *Vakit*, No:127, 25 Şubat 1918; *Vakit*, No:130, 28 Şubat 1918; No:200, *Vakit*, 9 Mayıs 1918.

³⁸ Romanya'nın I. Dünya Savaşı'na girdiği dönemde tehlikeyi görebilmiş ve bunun önüne geçmek istemiş olan Marghiloman'ın iktidara geçmesinden sonra, savaşın yaralarını sarabilmek için savaşın sonunu beklemeden İttifak Devletleri'yle kati barış antlaşmasının yapılmasının gerekliliği düşüncesi ağırlık kazanmış ve ancak bundan sonra görüşmelerden bir sonuç alınabilmiştir. Bkz. Ahmed Emin, "Bükreş Sulhu", *Vakit*, No:200, 9 Mayıs 1918.

³⁹ *Vakit*, No:136, 6 Mart 1918; *Vakit*, No:137, 7 Mart 1918.

Osmanlı Hükümeti adına Sadrazam Talat Paşa ile diğer taraf olarak Romanya Hükümeti adına “Mösyö Arketopato’nun” imzaladığı bu ön antlaşmaya göre Romanya Hükümeti;

Dobruca’yı İttifak Devletlerine bırakmayı,

Avusturya-Macaristan ile arasında olan sınırın Avusturya-Macaristan’ın isteği doğrultusunda düzenlenmesini,

Ekonomi ile ilgili olarak mevcut duruma uygun tedbirler alınmasını,

Ordusu içerisinde sekiz adet tümeni derhal terhis etmeği, bu terhis işleminin Mareşal Mackensen ile müştereken Romanya Baş Kumandanlığı tarafından idare edilmesini, ayrıca Romanya ile Rusya arasında barışın yeniden sağlanmasını müteakip Rus sınırında güvenlik amaçlı bırakılması gerekli görülenler hariç ordusunun geri kalanını terhis etmeği,

Avusturya Macaristan topraklarından işgal ettiği yerleri derhal boşaltmayı,

İttifak Devletleri askeri kıtalarının Besarabya yoluyla Odesa’ya nakledilmesi konusunda bütün imkanlarıyla yardımda bulunmayı,

İttifak Devletleriyle savaş hali devam eden devletlere mensup olup Romanya Ordusu’nun hizmetinde bulunan subayları derhal terhis etmeği ve bunların Romanya’dan serbestçe gönderilmesi işleminin İttifak Devletleri tarafından sağlanmasını,

Bu ön antlaşmanın imzasını müteakip hemen yürürlüğe gireceğini kabul ve taahhüt etmiştir.

Buna karşılık İttifak Devletleri ise ön antlaşmanın ikinci maddesinde, Romanya için Köstence üzerinden Karadeniz’e bir ticari yol bırakılmasının dikkate alınacağını ve aynı şekilde, imzalanmasıyla birlikte antlaşmanın hemen geçerli olacağını kabul etmişlerdir.⁴⁰

Bükreş Barış Antlaşması’nın İmzalanması

5 Mart 1918 tarihinde ön antlaşmanın yapılmasından sonra, İttifak Devletleri Romanya ile yapılacak barış antlaşması ile ilgili meseleleri halletmek ve kati barış antlaşmasının esaslarını tespit üzere kendi aralarında görüşmelere başladılar. Aynı zamanda Romanya ile de görüşmeler sürdürülüyordu. Ancak yapılan görüşmeler istenilen düzeyde ilerleyemiyordu.⁴¹

Dobruca’nın geleceği ve Romanya petrollerinin işletilmesi konuları hakkında İttifak Devletleri delegelerinin aralarında uzlaşamamaları bunun en önemli sebeplerindendi.⁴²

Hatta görüşmeler bir ara kesintiye uğradı ve İttifak Devletleri delegelerinin bir kısmı ülkelerine geri döndüler. Yapılan görüşmelerin uzaması ve

⁴⁰ *Vakit*, No:137, 7 Mart 1918.

⁴¹ *Vakit*, No:200, 9 Mayıs 1918.

⁴² Mücüahit Özçelik, “1918 Bükreş Antlaşması”, *History Studies*, 4/4, (Kasım 2012), s. 266.

oluşan zorluklardan dolayı Almanya Dışişleri Bakanı Kühlmann'ın istifa edeceği doğrultusunda İttifak Devletleri kamuoylarında söylentiler oluşmaya başladı, ancak böyle bir istifa söz konusu olmadı. Görüşmelerin uzamasının etkisiyle de olsa gerek istifa olayı Avusturya Macaristan'da yaşandı. Avusturya Macaristan Dışişleri Bakanı Kont Czernin istifa etti, yerine Baron Burian geçti.⁴³

Nihayetinde henüz halledilememiş olan meseleleri çözüme erdirmeye çalışmak ve barış antlaşmasını icra etmek üzere Almanya Dışişleri Bakanı Kühlmann, Avusturya Macaristan Dışişleri Bakanı Baron Burian, Bulgaristan Başbakanı Radoslavoff ve Osmanlı İmparatorluğu Hariciye Nazırı Ahmet Nesimi Bey ile delege İzzet Paşa Mayıs 1918'in başlarında yeniden Bükreş'e gittiler.⁴⁴

Meselelerin halli ve görüşmelerin sonlandırılmasının ardından 6 Mayıs 1918 tarihinde Mareşal Mackensen tarafından bütün delegeler onuruna bir davet verildi. Bu davete Romanya Başbakanı Marghiloman ile diğer Romanya delegeleri de katıldılar. Davette yaptığı konuşmada Mareşal Mackensen; antlaşmanın yapılabilmesi için tamamlanan çalışmaların önemine değinerek delegeleri başarılı çalışmalarından dolayı tebrik etti ve bunun yanı sıra Romanya'nın yapılacak barış antlaşması ile mutlu bir geleceğe doğru yürüyeceği ümidinde olduğunu dile getirdi.⁴⁵

Ertesi gün, yani 7 Mayıs 1918'de Cotroceni Sarayı'nda, Romanya'nın Birinci Dünya Savaşı'na girmesine karar verilen odada Almanya Dışişleri Bakanı Richard von Kühlmann'ın başkanlığında ve bütün İttifak Devletleri ile Romanya delegelerinin katılımıyla, barış antlaşmasının imzalanması için son resmi oturum yapıldı. Oturumun açılış konuşmasında Kühlmann; uzun ve zorlu görüşme sürecinden sonra İttifak Devletleri'yle Romanya Krallığı arasında barış antlaşmasının yapılmasının başarılabilirdiğini, bu antlaşma ile dört müttefik devlet için doğuda savaşın sonlandırılmış olduğunu belirtti. Buna ilaveten antlaşmanın yalnızca İttifak Devletleri'nin siyasi ve ekonomik menfaatlerini gözetmediğini, aynı zamanda İttifak Devletleri'yle müşterek çalışmalar yapmak suretiyle, Romanya'nın savaş içerisinde almış olduğu yaraları sarabileceğini ifade etti ve delegelerden barış antlaşmasını imzalamaya başlamaları ricasında bulundu.⁴⁶

Konuşmanın ardından antlaşmanın imzalanmasına geçildi. Bükreş Barış Antlaşması, bir taraftan Almanya İmparatorluğu, Avusturya Macaristan İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu ve Bulgaristan Krallığı'ndan oluşan İttifak Devletleri'yle, diğer taraftan Romanya Krallığı arasında 7 Mayıs 1918 tarihin-

⁴³ *Vakit*, No:200, 9 Mayıs 1918.

⁴⁴ *Vakit*, No:192, 1 Mayıs 1918; *Vakit*, No:194, 3 Mayıs 1918; *Vakit*, No:200, 9 Mayıs 1918.

⁴⁵ *Vakit*, No:200, 9 Mayıs 1918.

⁴⁶ *Vakit*, No:200, 9 Mayıs 1918; *Vakit*, No:201, 10 Mayıs 1918.

de saat on birde, Cotroceni Sarayı'nda imza edildi.

Barış antlaşmasını Osmanlı İmparatorluğu adına Hariciye Nazırı Ahmet Nesimi Bey, eski Harbiye Nazırı ve Ayan Meclisi azasından Birinci Ferik Ahmet İzzet Paşa, Hariciye Müsteşarı Reşat Hikmet Bey,

Almanya İmparatorluğu adına Dışişleri Bakanı Richard von Kühlmann, Dışişleri Bakanlığı Müşaviri von Körner, Dışişleri Bakanlığı Müdürlerinden Dr. Johannes Kriege, Mackensen Orduları Batı Başkumandanlığı Kurmay Başkanı ve Prusya Krallığı Generallerinden Emil Hell, İmparatorluk Deniz Kuvvetleri Kaptanlarından Bene,

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu adına Dışişleri Bakanı Baron Burian von Rajecz,

Bulgaristan Krallığı adına Başbakan Dr. Radoslavoff, Maliye Bakanı Dimitri Tontscheff, General Petro Zantloff, Ulusal Meclis vekillerinden Ivan Kostoff, Sofya Üniversitesi profesörlerinden Dr. Miletitsch,

Diğer taraftan Romanya Krallığı adına Başbakan Alexander Marghiloman, Dışişleri Bakanı Constantin C. Arion, Ortaelçi Jon N. Papiniu, eski bakanlardan Michail N. Burghel'e yetki belgelerini ibraz ettikten sonra imzaladılar.⁴⁷

Barış Antlaşması İçin Yapılan Görüşmelerde Ele Alınan ve Kararlaştırılan Önemli Konular

Barış Antlaşması için yapılan görüşmelerde üzerinde önemle durulan konulardan birisi Romanya tarafından müttefik devletler lehine bırakılacak topraklar ve bu toprakların tahliyesi meselesiydi. Daha önce de belirtildiği üzere Osmanlı İmparatorluğu ve Almanya tarafından Romanya'ya karşı bilhassa toprak talebi konusunda özel bir maksat takip edilmez iken Bulgaristan ve Avusturya Macaristan'ın bu konuda talepleri söz konusuydu.

Bilindiği üzere II. Balkan Savaşı sırasında Romanya, Bulgaristan'a karşı savaşa dahil olmuş ve 11 Temmuz 1913'te Güney Dobruca'yı işgal etmişti. Bulgaristan'ın mağlup olduğu bu savaş neticesinde yapılan 10 Ağustos 1913 tarihli Bükreş Barışı'na göre de Bulgaristan Güney Dobruca'yı Romanya'ya bırakmak zorunda kalmıştı.⁴⁸ Bundan sonradır ki Dobruca Bulgaristan için milli bir mesele halini almıştı. Dolayısıyla Bulgaristan'ın barış antlaşması görüşmelerinde üzerinde hassasiyetle durduğu en önemli konu Dobruca'nın kendisine verilmesi meselesi olmuştu.

Dobruca meselesi, dolaylı olarak Osmanlı Heyetinin de görüşmelerde üzerinde durduğu en önemli konulardan biri olmuştu. Zira Edirne Vilayeti'ne bağlı olup Balkan Savaşları'nda Bulgaristan'a kaybedilen bazı toprakların

⁴⁷ *United States, Department of State, Texts of the Roumanian "Peace"*, (United States Government Printing Office), Washington, 1918, s. 5-28; *Vakit*, No:200, 9 Mayıs 1918; *Vakit*, No:201, 10 Mayıs 1918; *Vakit*, No:204, 13 Mayıs 1918; *Tasvir-i Efkar*, No: 2453, 13 Mayıs 1918.

⁴⁸ Armaoğlu, 19. *Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, s. 687-688.

durumu, bu konuya rapt edilmişti. Osmanlı Heyeti Trakya'daki bu toprakların Osmanlı İmparatorluğu'na iade edilmesi, bu suretle Bulgaristan ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki meselenin halledilmesi ve ancak bu şartla Dobruca'nın tamamının Bulgaristan'a verilmesi konusu üzerinde hassasiyetle duruyordu. Nitekim 3 Nisan 1918 tarihinde Hariciye Nezareti'nden Reşat Hikmet Bey'e gönderilen telgrafta, Bulgarlardan istenilen arazi meselesi halledilmedikçe Dobruca'nın Bulgaristan'a verilmesinin kabul edilemeyeceği ve görüşmelerde bu hususa dikkat edilmesi gerektiği talimatı verilmişti. Harbiye Nazırı Enver Paşa da Dobruca ve ona bağlanmış Trakya meselesi üzerinde titizlikle durmuş ve görüşmeler sırasında Osmanlı heyeti ile telgraf haberleşmelerinde bulunmuştu. Enver Paşa Osmanlı İmparatorluğu savaşa girerken, Bulgaristan'a bırakılan yerlerin geri verileceği konusunda Almanya'nın taahhütte bulunduğunu, dolayısıyla bu konuda Osmanlı İmparatorluğu'na destek vermesi gerektiğini düşünüyordu. Enver Paşa'ya göre; bütün Dobruca'nın Bulgaristan'a verilmesi karşısında, Almanlarla müşterek savaşan ve savaş sırasında üzerine düşen görevi en iyi şekilde yerine getiren Osmanlı Devleti'ne, Edirne Vilayeti'nin nüfusunun yüzde doksan beşi Müslüman ve Türk olan ve Bulgarların elinde bulunan bazı yerleşimlerinin iade edilmesi gerekmektedir. Ancak Bulgaristan'ın Trakya'daki bahsedilen toprakları Osmanlı İmparatorluğu'na iade etmeyi kabul etmemesi üzerine Osmanlı delegeleri bu konudaki ısrarlarını devam ettirmiş ve Dobruca'nın tamamının Bulgaristan'a verilmesini engelleyebilmişlerdi.⁴⁹

Nihayetinde bu konu barış antlaşmasının üçüncü faslının onuncu maddesinde bir sonuca ulaştırılabilmiş ve Güney Dobruca'nın Bulgaristan'a, Kuzey Dobruca'nın ise geçici surette dört müttefik devletin müşterek yönetimi altına bırakılması kararlaştırılmıştı.⁵⁰

Romanya'nın terk edeceği topraklar konusunda hassasiyet gösteren bir diğer ülke de Avusturya Macaristan'dı. Zira daha önce de belirtildiği üzere Romanya 27 Ağustos 1916'da bu devlete savaş ilan ederek Transilvanya'ya girmişti. Dolayısıyla görüşmelerde Avusturya Macaristan delegelerinin üzerinde durduğu en önemli konulardan biri Macaristan'ın sınır güvenliğini temin ederek sınır düzenlemesini gerçekleştirmek ve 1916'da olduğu gibi Romanya tarafından bir saldırının yapılmasının önüne geçmek olmuştu.⁵¹

Romanya'nın terk edeceği arazi konusundan başka barış görüşmelerinde üzerinde yoğunlaşılacak diğer önemli konular şunlar olmuştu: Romanya kuvvetlerinin terhis edilmesi, barış haline dönüştürülmesi, savaş tazminatı meselesi, işgal altındaki Romanya arazisinin boşaltılması, boşaltılma işleminin ne suretle gerçekleştirileceği, Tuna üzerindeki seyrüsefer işlerinin düzenlen-

⁴⁹ Özçelik, a.g.m., s. 265-269.

⁵⁰ *Vakit*, No:200, 9 Mayıs 1918. Bkz. Antlaşma metni onuncu madde.

⁵¹ *Vakit*, No:201, 10 Mayıs 1918; *Vakit*, No:203, 12 Mayıs 1918.

mesi ve Romanya'daki çeşitli inançlara mensup unsurların durumuyla bunlara tanınacak haklar.

Barış Antlaşması'nın Metni

İmzalanmasından sonra Bükreş'te beş nüsha olarak tanzim edilen Bükreş Barış Antlaşması, sekiz fasıl ve toplam otuz bir maddeden ibaret olarak hazırlanmıştı.

Birinci Fasıl

Antlaşmanın barış ve dostluğun yeniden tesisi ile ilgili olan birinci faslı ilk iki maddeyi ihtiva etmekteydi.

Birinci maddede;

Bir taraftan Almanya, Avusturya Macaristan, Bulgaristan ve Osmanlı İmparatorluğu, diğer taraftan Romanya'nın aralarındaki savaş durumunun bittiğini beyan ettikleri ve antlaşmayı yapan tarafların bundan böyle dostluk ve barış içinde yaşamaya karar verdikleri,

İkinci maddede ise;

Barış Antlaşması'nın onaylanmasından sonra taraflar arasında diplomatik ve konsolosluk ilişkilerinin derhal yeniden başlatılacağı ve taraf devletlerin konsoloslarının karşılıklı kabulü için, sonradan ayrı anlaşma yapılacağı belirtilmişti.⁵²

İkinci Fasıl

Antlaşmanın ikinci faslı Romanya askeri kuvvetlerinin terhis edilmesi ve barış haline dönüştürülmesi ile ilgiliydi ve üçüncü maddeden dokuzuncu maddeye kadar olan yedi maddeyi içeriyordu.

Üçüncü maddede;

Hali hazırda başlamış olan Romanya Ordusu'nun terhis edilmesi işleminin, dört ile yedinci maddelerde izah edilen hükümler temelinde ve antlaşmanın imzalanmasından hemen sonra uygulanacağı bildirilmişti.

Buna göre Dördüncü maddede;

Genel askeri daireler, yüksek komuta makamları ve askeri kurumların, barış dönemine ait son bütçede belirtildiği gibi olması kaydıyla varlığını devam ettireceği,

11, 12, 13, 14 ve 15. Tümenlerin Mart 1918 tarihli antlaşmada şart koyulduğu üzere terhislerinin devam edeceği,

1. den 10. ya kadar olan Romanya tümenlerinden halen Besarabya'da hizmet eden iki piyade tümeninin, lağvedilen avcı tümenlerinden ayrılmış avcı taburlarının ve Romanya ordusundan iki süvari tümeninin, İttifak Devletleri

⁵² *Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Hariciye Nezareti Siyasi Kısım (HR.SYS), Dosya No: 2352, Gömlek No: 3; United States, Department of State, Texts of the Roumanian "Peace", s. 5-28; Vakıf, No:204, 13 Mayıs 1918; Tasvir-i Efkar, No: 2453, 13 Mayıs 1918.*

tarafından Ukrayna'da gerçekleştirilen askeri hareketten dolayı Romanya sınırları için her hangi bir tehlike kalmayınca kadar yerlerinde bırakılacağı,

Geri kalan sekiz tümenin hali hazır asgari mevcuduyla, subay ve kumanda heyetleriyle birlikte Moldovya'da kalacağı; her tümenin üç taburlu dört piyade alayı, dört bölüklü iki süvari alayı, yedi bataryalı iki sahra topçu alayı, bir istihkâm taburu ile sayısı belirlenecek olan nakliye ve muhabere birliklerinden oluşacağı,

Dört bölükle beraber bu sekiz tümenin bütün mevcudunun piyade olarak yirmi bin, süvari olarak üç bin iki yüzü geçmeyeceği ve savaş durumunda kalan tümenlerden başka, Romanya Ordusu'nun bütün topçu mevcudunun dokuz bini aşmayacağı,

Barış zamanına dönüldüğü takdirde, Besarabya'da savaş durumunda kalan tümenlerin mevcudunun belirtilen diğer sekiz tümen gibi asgariye çekileceği,

Barış zamanında mevcut olmayan diğer Romanya askeri birliklerinin lağvedileceği,

Aktif hizmet süresinin barış zamanındakiyle aynı olacağı,

Calarasch alaylarına mensup olanlar da dahil olmak üzere, yedek askerlerin genel barışın yapılmasına kadar askeri eğitime çağrılmayacağı belirtilirken;

Yedinci maddede; İttifak Devletlerine ait bir kurmay subayın maiyetiyle birlikte Moldovya'daki Romanya Başkumandanlığı nezdine, Romanya Ordusu'ndan bir kurmay subayın da yine maiyetiyle birlikte Müttefik Kuvvetler Başkumandanlığı nezdine, irtibat subayı olarak gönderileceği ifade edilmişti.

Romanya ordusunun terhisi ve barış durumuna dönüştürülmesi ile ilgili olarak ayrıca,

Beşinci maddede;

Romanya askeri birliklerinin lağvedilmesi veya mevcudunun azaltılması neticesinde elde kalacak olan top, makineli tüfek, hafif silah, mühimmat, at ve arabaların genel barışın yapılmasına kadar, Romanya depo birlikleri tarafından muhafaza edilmek üzere işgal edilen Romanya arazisinde bulunan Müttefik Kuvvetler Başkumandanlığı'na teslim edileceği ve başkumandanlığın nezareti altında saklanacağı,

Romanya ordusunun, işgal altındaki arazilerde bulunan depolardan, Müttefik Kuvvetler Başkumandanlığı'na müracaatla kullanımı mümkün olmayan maddeleri değiştirmek ve harcanan mühimmat yerine mühimmat istemek hakkına sahip olacağı,

Moldovya'daki Romanya Ordusu'na bırakılacak mühimmatın tüfek başına iki yüz elli, makineli tüfek başına iki bin beş yüz fişek ve top başına yüz elli top mermisi olmak üzere tayin edileceği,

Besarabya'da hareket halinde kalacak olan Romanya tümenlerinin, sahip oldukları silah ve mühimmatı kendilerinin muhafaza edeceği, ellerinde tutacağı,

Altıncı maddede;

Barış durumuna dönüştürülen (terhis edilen) Romanya birliklerinin, Romanya'nın işgal altındaki arazisinin tahliyesine kadar Moldovya'da kalacağı; ancak beşinci maddenin birinci bendinde yer aldığı üzere işgal altında bulunan arazideki depolara koyulan silah ve çeşitli maddelerin korunması için gerekli kişi ve heyetlerin bu hükümden ayrı tutulacağı,

Terhis edilen asker ve yedek subayların işgal altındaki araziye dönebileceği, önceden hizmette bulunmuş veya hali hazırda faaliyette bulunan subayların ise bu araziye dönebilmek için Müttefik Kuvvetler Başkumandanlığı'nın iznini almaya mecbur olduğu belirtilmişti.

Üçüncü faslın sekiz ve dokuzuncu maddeleri Romanya nehir ve deniz kuvvetlerinin barış zamanı haline dönüştürülmesi ile ilgili olan esasları içermektedir.

Buna göre Dokuzuncu maddede;

Barış döneminde liman ve denizcilik işleriyle uğraşırken ordu ve donanmaya katılan kişilerin, barış haline dönüştürülme esnasında eski işleriyle yeniden uğraşmak üzere bir an evvel terhis edileceği,

Sekizinci maddede ise;

Dokuzuncu madde gereğince mürettebatın kısıtlanması gerekmeyeceği takdirde, Besarabya'daki durum çözümleninceye kadar Romanya nehir ve deniz kuvvetlerinin mürettebat ve teçhizatıyla birlikte mevcut durumunu devam ettireceği, daha sonra bu kuvvetlerin barış zamanı durumuna dönüştürüleceği,

Ancak nehir güvenliği için gerekli olan nehir savaş vasıtalarıyla Karadeniz'de ticaretin güvenli bir şekilde sağlanması için gerekli deniz kuvvetlerinin bundan müstesna olacağı; barış antlaşmasının imzalanmasından sonra bu nehir vasıtalarının nehir güvenliği ile görevlendirilen memurlara bırakılacağı,

Karadeniz Fen Komisyonu'nun (deniz teknik komisyonu) deniz kuvvetlerini kullanmaya yetkili olacağı ve bu komisyona Romanya deniz subaylarından birinin, irtibatın sağlanması için katılacağı dile getirilmiştir.⁵³

Üçüncü Fasl

Antlaşmanın üçüncü faslı Romanya'nın terk edeceği arazi ve yeni sınırının şekillendirilmesi konusuydu ve on, on bir, on ikinci maddeleri içermektedir.

Onuncu maddede;

Ön Antlaşmanın birinci maddesine nazaran Romanya tarafından Dobruca Bölgesi'nin müttefik devletlere terk edileceği,

Bu çerçevede Romanya'nın, 1913 tarihli Bükreş Antlaşması'na uygun

⁵³ BOA, HR.SYS, Dosya No: 2352, Gömlek No: 3; United States, Department of State, Texts of the Roumanian "Peace", s. 5-28; *Vakit*, No:204, 13 Mayıs 1918; *Tasvir-i Efkâr*, No: 2453, 13 Mayıs 1918.

olarak kendisine bırakılan Bulgar arazisini (Güney Dobruca) Bulgaristan Hükümeti lehine bir sınır düzenlemesi ile terk ve iade edeceği,⁵⁴

Müttefik devletler delegelerinden oluşan bir komisyonun, barış antlaşmasının imzalanmasından sonra Dobruca'daki yeni sınır hattını yerinde tayin ve işaret edeceği,

Bulgaristan'a terk edilen arazi ile Romanya arasında Tuna sınırının nehrin talvek hattını⁵⁵ takip edeceği, talvek hattının tayini konusunda barış antlaşmasının imzalanmasını müteakip iki hükümet arasında anlaşma yapılacağı, işaretlerin koyulmasının 1918 senesi sonbaharında suların azlığı zamanında yapılacağı,

Romanya'nın, yeni sınır hattının kuzeyinde bulunan Dobruca bölümünü Tuna'ya kadar müttefik devletlere terk edeceği,

Müttefik devletlere terk edilen arazi ile Romanya arasındaki Tuna sınırını nehrin talvek hattının teşkil edeceği, talvek hattının belirlenmesi konusunda barış antlaşmasının imzalanmasını müteakip alakadar devletler arasında anlaşma yapılacağı, işaretlerin koyulmasının 1918 senesi sonbaharında suların azlığı zamanında yapılacağı,

Romanya'nın Köstence üzerinden Karadeniz'e emin bir ticari yol elde etmesine müttefik devletlerin önem vereceği,

On birinci maddede;

Romanya'nın, sınırının Avusturya-Macaristan lehine olarak düzeltilmesine razı olacağı,⁵⁶

Alakadar hükümetler tarafından eşit sayıda tayin edilecek delegelerden oluşan iki adet karma komisyonun, barış antlaşmasının onaylanmasını müteakip bu yeni sınır hattını yerinde tayin ve işaret edecekleri, tespitleri yapılmıştır.

On ikinci maddede ise;

Romanya'nın terk edeceği arazilerde bulunan hükümet mülklerinin, kendilerine ait hususi hakları saklı olmak şartıyla herhangi bir tazminat ve külfet olmaksızın ilgili devletlere intikal edeceği,

Romanya'nın, bu arazilerin kendisine olan eski aidiyetinden dolayı ne bahsedilen arazi ne de ilgili devletlerden hiçbir taahhüt almayacağı,

Ayrıca Romanya ile Romanya'nın terk edeceği arazilerden kendilerine arazi düşecek olan devletlerin;

1-Bahsedilen arazinin şimdiye kadar Romen olan sakinlerinin tabiiyeti

⁵⁴ Bulgaristan'a bırakılacak olan Dobruca arazisi, barış antlaşması metninde harita üzerinden ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Bkz. *United States, Department of State, Texts of the Roumanian "Peace"*, s. 5-28; *Vakit*, No:205, 14 Mayıs 1918; *Tasvir-i Efkar*, No: 2454, 14 Mayıs 1918.

⁵⁵ Bir kanal ya da havzadaki en derin noktaları birleştiren hat.

⁵⁶ Düzenlenen yeni sınır, barış antlaşması metninde harita üzerinden ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Bkz. *United States, Department of State, Texts of the Roumanian "Peace"*, s. 5-28; *Vakit*, No:205, 14 Mayıs 1918; *Tasvir-i Efkar*, No: 2454, 14 Mayıs 1918.

ve bunlara seçme ve göç hakkının verilmesi,

2-Yeni sınırın kat ettiği yerleşim yerleri dairelerinin emlakıyla ilgili görüşmeler,

3-Evrak ve kayıtlara, asli ve idari dairelere ait evraka, mahkemeler ve idare depoları ile nüfus sicil defterlerine bağlı görüşmeler,

4-Yeni sınır,

5-Arazi değiştirilmelerinin Piskoposluk ruhani idareleri üzerinde meydana getireceği tesirler,

6-Arazi değiştirilmelerinin antlaşmalar üzerindeki tesirleri hakkında, antlaşmalar yapacakları ifade edilmişti.⁵⁷

Dördüncü Fasl

Antlaşmanın dördüncü faslı savaş tazminatı konusuyla ilgiliydi ve bu fasılda yalnızca on üçüncü madde yer alıyordu.

On üçüncü maddede;

Antlaşmayı yapan tarafların, savaş masraflarının yani savaşın idaresi için harcanan masrafların tazmin edilmesinden karşılıklı olarak feragat ettikleri, savaş sebebiyle oluşan zararların ödenmesi için ise hususi anlaşma yapılacağı bildirilmişti.⁵⁸

Beşinci Fasl

Antlaşmanın beşinci faslı işgal altındaki Romanya arazisinin tahliye edilmesi meselesiyle ilgiliydi ve on dördüncü maddeden yirmi üçüncü maddeye kadar olan on maddeyi kapsamaktaydı.

Bu çerçevede On dördüncü maddede;

Müttefik devletler askeri kuvvetlerinin işgali altında bulunan Romanya arazisinin, arazi terkiyle ilgili üçüncü faslın hükümleri saklı olmak şartıyla, sonradan belirlenecek bir tarihte tahliye edileceği,

İktisadi işler için oluşturulmuş teşkilat hariç olmak üzere, işgal süresince işgal ordusu kuvvetinin altı tümeni geçmeyeceği,

On beşinci maddede;

İşgal ordusu mevcut idaresinin sahip olduğu yetkiyle, barış antlaşmasının onaylanmasına kadar varlığını devam ettireceği, bununla beraber Romanya Hükümeti'nin barış antlaşmasının imzasından itibaren görevli kadrosunu tamamlamak için gerekli gördüğü atama ve azil işlemlerine girişmeğe yetkili olduğu,

On altıncı maddede;

⁵⁷ BOA, HR.SYS, Dosya No: 2352, Gömlek No: 3; United States, Department of State, *Texts of the Roumanian "Peace"*, s. 5-28; *Vakit*, No:205, 14 Mayıs 1918; *Tasvir-i Efkâr*, No: 2454, 14 Mayıs 1918.

⁵⁸ BOA, HR.SYS, Dosya No: 2352, Gömlek No: 3; United States, Department of State, *Texts of the Roumanian "Peace"*, s. 5-28; *Vakit*, No:205, 14 Mayıs 1918; *Tasvir-i Efkâr*, No: 2454,14 Mayıs 1918.

Barış antlaşmasının onaylanmasından sonra, işgal altındaki Romanya arazisi mülki idaresinin, on yedi ve yirmi üçüncü maddelerin hükümlerine uygun olarak Romanya mülki memurlarına bırakılacağı,

On yedinci maddede;

Romanya Hükümeti'nin isteğine binaen işgal altındaki arazinin tahliyesine kadar, mülki idarenin Romanya memurlarına devrini imkan derecesinde kolaylaştırmak için Romanya bakanlıkları nezdine işgal idaresi tarafından birer mülki memurun verileceği,

İşgal altındaki arazinin asayişini, askeri birliklerin güvenliğini ve iaşesini temin etmek için işgal ordusu kumandanları tarafından alınmasına gerek görülen kararlara, Romanya memurlarının uygunluk gösterecekleri ve o surette hareket edecekleri,

Başta tren ve posta-telgraflar olmak üzere ulaşım ve haberleşme araçlarının bir müddet daha askeri idarenin yönetimi altında tutulacağı, bu konuda yapılacak anlaşmaların hükümleri çerçevesinde Romanya memurları ve halkının da bunlardan istifade edebileceği,

Para kullanımı, finansal hareketlerin düzenlenmesi ve özellikle Romanya Milli Bankası ile diğer halk bankaları merkez bürolarının işlerinin yürütülmesi konularında başkumandanlığın ortaklığına dair hususi bir anlaşmanın yapılmasının kararlaştırıldığı,

On sekizinci maddede;

Maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere, işgal altındaki bölgelerde yargı işinin tamamıyla Romanya mahkemeleri tarafından yerine getirileceği,

Gerek hukuk, gerek ceza işlerinde, işgal ordusu mensupları üzerinde yargılama ve cezalandırma hakkının tamamıyla müttefik devletlere ait olduğu,

İşgal ordusu aleyhine işlenen ve ceza gerektiren işlerin işgal ordusu askeri mahkemeleri tarafından muhakeme edileceği; işgal idaresi emrine aykırı hareket hakkında da, yürürlükte olduğu müddetçe ilgili emrin yirmi ikinci maddesinin birinci fıkrasına uygun olarak, aynı şekilde muamele edileceği,

On dokuzuncu maddede;

İşgal altındaki arazi ile işgal edilmemiş arazi arasındaki ilişkiler hakkında, İşgal Ordusu Başkumandanlığı'nın Romanya Hükümeti ile gerekli anlaşmaları yapacağı; bu çerçevede örneğin işgal altındaki araziye dönüş durumunun, Romanya Hükümeti tarafından dönecek kişilerin iaşesine yetecek hububatın temin edilmesi veya Moldovya ya da Besarabya'dan ithal edilebilmesi ölçüsünde gerçekleştirileceği,

Yirminci maddede;

Maddenin ikinci fıkrasındaki hüküm saklı kalmak şartıyla, barış antlaşmasının onaylanmasından sonra işgal ordusunun gerek para, gerek ürün talep etme ve el koyma yoluna müracaat etmeyeceği,

İşgal Ordusu Başkumandanlığı'nın 1918 senesine ait hububat, taneli sebze, hayvan yemi, yün, ehil hayvan, et, kereste, petrol ve petrol ürünleri gibi mahsulleri el koyma yoluyla alma ve bu mahsulleri elde etme, hazırlama, nakletme ve dağıtma hususunda gerekli tedbirleri alma hakkını muhafaza edeceği; bununla beraber muntazam bir ihtiyaç tedarik planı hazırlanacağı ve Romanya'nın kendi ihtiyaçlarını tatmin konusunun dikkate alınacağı, bu konuda Başkumandanlık ile Romanya Hükümeti arasında teferruata ilişkin anlaşmaların yapılmasının kararlaştırıldığı,

Ayrıca işgal ordusunun ihtiyaçları için Başkumandanlığın el koyma talepleriyle, diğer anlaşmalara uygun olarak Romanya'nın vermeğe mecbur olduğu başka eşyaların teslimine bağlı ricalarını Romanya Hükümeti'nin yerine getireceği,

Yirmi birinci maddede;

Barış antlaşmasının onaylanmasından itibaren, işgal ordusunun iâşesinin bu maksat için yapılan el koyma ile beraber Romanya'nın hesabına olacağı,

İşgal ordusuna mahsus olmayarak el koyma yoluyla alınan eşyaların bedelinin, barış antlaşmasının onaylanmasından itibaren müttefik devletler tarafından kendi vasıtalarıyla ödeneceği,

Yirmi ikinci maddede;

On altıncı maddede belirtilen mülki idarenin teslimi konusunun ayrıntıları ve işgal ordusu tarafından kabul edilen hükümlerin yürürlükten kaldırılması hakkında hususi bir anlaşmanın yapılacağı; bu hükümlerden dolayı tazminat talebinde bulunulamayacağı; bu hükümlere bağlı olarak üçüncü şahıslar tarafından kazanılan hakların devam edeceği;

İşgal idaresi tarafından tayin edilen idare ve tasfiye memurlarının, görevlerindeki faaliyetlerinden dolayı cezai veya hukuki mesuliyete ancak İşgal Ordusu Başkumandanlığı'nın oluruyla tabi tutulabileceği; bu memurların görevlerine bağlı işlerden dolayı cezalandırılmayacakları ve haklarına hâlel getirilemeyeceği,

Yirmi üçüncü maddede;

Sanayi müessesleri ve endüstri yatırımları da dahil olduğu halde, müttefik devletlerin işgal altındaki arazide bayındırlık işleri için yapmış olduğu harcamaların bunların teslimi zamanında kendilerine ödeneceği,

Birinci fıkrada geçen sanayi müesseselerinin, işgal altındaki arazinin boşaltılmasına kadar askeri idarenin yönetiminde tutulacağı ve bu müesseselerin ürünlerinden istifade edinildiği sırada, Romanya'nın kendi ihtiyaçlarına da önem verileceği ifade edilmişti.⁵⁹

⁵⁹ BOA, HR.SYS, Dosya No: 2352, Gömlek No: 3; United States, Department of State, *Texts of the Roumanian "Peace"*, s. 5-28; *Vakit*, No:206, 15 Mayıs 1918; *Tasvir-i Efkâr*, No: 2455, 15 Mayıs 1918.

Altıncı Fası

Antlaşmanın altıncı faslı Tuna Nehri üzerinde seyrüsefer işlerinin düzenlenmesi meselesi ile ilgiliydi ve yirmi dört, yirmi beş ve yirmi altıncı maddeleri içermekteydi.

Yirmi dördüncü maddede;

Romanya'nın Osmanlı İmparatorluğu, Almanya, Avusturya Macaristan ve Bulgaristan ile yeni bir Tuna seyrüsefer sözleşmesi yapacağı ve bu sözleşmenin seyrüseferin mümkün olduğu noktadan itibaren Tuna'nın hukuki durumunu düzenleyeceği; yeni sözleşme için görüşmelerin barış antlaşmasının imzalanmasını müteakip mümkün olduğu kadar çabuk bir şekilde Münih'te başlayacağı ve bu yeni sözleşmenin yürürlüğe girmesine kadar 7 Kasım 1857 tarihli Tuna Seyrüsefer Sözleşmesi'nin⁶⁰ Tuna'nın Romanya'ya ait kısmı için geçerli olacağı belirtilmişti.

Ayrıca bu sözleşmenin yapımı sırasında aşağıda a ve d firkalarında yazılan hükümlerin dikkate alınacağı ve b firkasında belirtilmiş hükümlerin Tuna Sözleşmesi'ne iştirak edenlerin tamamı için geçerli olacağı ifade edilmişti. Bu firkalar şu şekilde izah edilmişti:

a-Braila Limanı da dahil olduğu halde nehrin Braila'dan aşağı kısmı için, Avrupa Tuna Komisyonu'nun hakları ve eski görevlerine sahip olarak Tuna Girişi Komisyonu adıyla aşağıdaki şartlar altında ve daimi şekilde bir komisyon oluşturulacaktır.

Komisyonun yetkileri Tuna'nın Braila'dan aşağı bütün kolları ve Karadeniz'in bunlara komşu olan kıyıları için geçerli olacaktır. Komisyon tarafından Sulina kolu için kabul edilen kararlar, şimdiye kadar komisyona ait olmayan kollar veya bir kol aksamı için de uygulanacaktır.

b-Romanya, limanlar da dahil olduğu halde Tuna'nın kendisine ait olan kısmında diğer alıcı ve satıcı ticari gemilere seyrüsefer serbestisi sağlayacaktır. Romanya alıcı ve satıcıya ait ticari gemilerden, sallardan ve bunların yüklerinden nehir üzerinde seyrüsefere dayanan hiçbir vergi almayacağı gibi, bundan böyle nehir üzerinde yeni Tuna Seyrüsefer Sözleşmesi'nde belirtilen vergiden başka hiçbir vergi koymayacaktır.

c-Kendi limanlarına ithal edilen veya bu limanlardan ihraç edilen eşyanın değeri üzerinden Romanya tarafından alınan yüzde yarım oranındaki vergi, yeni Tuna Seyrüsefer Sözleşmesi'nin yürürlüğe girmesini ve seyrüsefer nakil ve eşya sevkine hizmet eden umumi yerler için yeni seyrüsefer sözleşmesine uygun olarak vergi oluşturulmasını müteakip lağvedilecektir. Tuna üzerinde nakledilen eşya ve salları, Romanya tarafından bir nakliye vergisine

⁶⁰ 7 Kasım 1857 tarihli Tuna Seyrüsefer Sözleşmesi hakkında detaylı bilgi için Bkz. Mehmet Hasgüler, Mehmet B. Uludağ, *Devletlerarası ve Hükümetler Dışı Uluslararası Örgütler Tarihçe-Organlar-Belgeler-Politikalar*, İstanbul 2010, s. 31-32.

tabi tutulmayacaktır.

d-13 Mart 1878 tarihli Londra Antlaşması'nın altıncı ve 12 Temmuz 1878 tarihli Berlin Antlaşması'nın elli yedinci maddelerinin de bahsettiği, akıntının en fazla olduğu yerler ile Iron Gates bölümü, aralarında yer alan kol ve adalarıyla beraber nehrin Moldova'dan Turn-Sevarin'e kadar uzayan kısmını ihtiva eder. Buna binaen akıntının en fazla olduğu yerler ile Iron Gates'in seyrüsefere uygun bir halde bulunmasını temin için, birinci fıkrada yazılan hükme uygun olarak Avusturya Macaristan tarafından yerine getirilecek ve uygulaması Macaristan'a bırakılan görevler ve Macaristan için bu görevlerden dolayı doğan hususi haklar, birinci fıkrada tarif edilen Tuna kısmı hakkında da geçerli olacaktır. Nehrin bu kısmına sahili olan hükümetler, bu bölgede yapacağı düzenlemeler için Macaristan'a talep edeceği her türlü kolaylığı gösterecektir.

Yirmi beşinci maddede;

Romanya'nın, Tuna Girişi Komisyonu'nun toplanmasına kadar Tuna Avrupa Komisyonu'nun mülklerini usulü gereğince idare edeceği ve koruyacağı; barış antlaşmasının imzalanmasından hemen sonra sözleşmeyi yapan taraflardan her birinin en az iki delegesinden oluşan bir komisyonun, Romanya tarafından muhafaza edilen mülk ve teçhizatı teftiş edeceği; gerektiği zaman bunların teslimini kapsayan ve Romanya'nın taahhüdünü içeren ayrı bir sözleşme yapılacağı,

Yirmi altıncı maddede;

Osmanlı İmparatorluğu, Almanya, Avusturya-Macaristan, Bulgaristan ve Romanya'nın Tuna üzerinde savaş gemisi bulundurma hakkına sahip olacağı; bu gemilerin girişi istikametinde denize ve kaynak istikametinde mensubu oldukları ülke sınırının yukarı kısmına kadar seyredebileceği; zorunlu haller dışında diğer bir devlete ait sahillere, ilgili devletin diplomasi yoluyla oluru alınmadıkça yanaşamayacağı ve o sahille iletişimde bulunamayacağı,

Tuna Girişi Komisyonu'nda temsil edilen devletlerden her birinin Tuna girişinde üs olarak iki küçük savaş gemisi bulundurma hakkına sahip olacağı; her hangi bir özel izin alınmasına gerek olmaksızın bunların Braila'ya kadar çıkabileceği,

Birinci ve ikinci fıkralarda bahsedilen savaş gemilerinin, savaş gemilerine ait bütün ayrıcalık ve avantajlara Tuna liman ve sularında sahip olacağı dile getirilmişti.⁶¹

Yedinci Fasl

Antlaşmanın yedinci faslı Romanya'da dini inançların eşitliği ile bu

⁶¹ BOA, HR.SYS, Dosya No: 2352, Gömlek No:3; United States, Department of State, *Texts of the Roumanian "Peace"*, s. 5-28; *Vakit*, No:207, 16 Mayıs 1918; *Tasvir-i Efkar*, No: 2456, 16 Mayıs 1918.

konuda verilen haklar konusuyla ilgiliydi ve yirmi yedi-yirmi sekizinci maddeleri içeriyordu.

Yirmi yedinci maddede;

Romanya'da Romanya Ortodoks mezhebine tanınmış ve garanti altına alınmış olan hürriyet ve resmi-hukuki himayenin Müslüman, Roma Katolik, Ortodoks Rum, Ortodoks Bulgar, Protestan ve Musevi inançlarına da tanınacağı,

Bu dini inançların bilhassa ruhani idareler, dini cemaatler teşkil etmek ve hususi mektepler tesis etmek hakkına sahip olacağı, ancak asayiş ve emniyetin ihlali durumunda faaliyetlerinin durdurulabileceği,

Bütün umumi veya hususi mekteplerde öğrencilerin yalnızca mensubu oldukları dine mensup öğretmenler tarafından verilen dini eğitime katılmaya mecbur tutulabileceği,

Yirmi sekizinci maddede;

Romanya'da inanç farklılıklarının, halkın hukuki mevkilerine ve özellikle medeni ve siyasi haklarına hiçbir tesirde bulunamayacağı,

Birinci fıkrada bahsedilen esasın, Romanya'da yabancı gibi muamele gören Museviler de dahil olduğu halde Romanya'nın tabiiyetsiz olan halkına vatandaşlık haklarını vermek hususunda da yürürlüğe konulacağı; bunu temin etmek için barış antlaşmasının onaylanmasına kadar Romanya'da bir kanun çıkarılacağı ve bu kanunla gerek fiilen gerek dolaylı olarak savaşa katılan bütün tabiiyetsiz kişilerin veya ülkede doğmuş, yerleşmiş ya da ebeveynleri orada doğmuş olan kişilerin, bütün haklara sahip Romen vatandaşları gibi addedileceği, bu kişilerin mahkemelerde kendilerini bu sıfatla kayıt ve tescil ettirebilecekleri ve kazandıkları Romanya vatandaşlığının eş ve çocukları için de geçerli olacağı belirtilmişti.⁶²

Sekizinci Fası

Antlaşmanın sekizinci faslı sonuç kısmını içeriyordu ve yirmi dokuz ile otuz bir arasındaki üç maddeden oluşmaktaydı.

Yirmi dokuzuncu maddede;

Müttefik devletler ile Romanya arasındaki iktisadi ilişkilerin, barış antlaşmasının parçalarını teşkil edecek ayrı ayrı antlaşmalar ile düzenleneceği ve onlar aksine açık ibareler olmadıkça bahsedilen antlaşmaların barış antlaşması ile aynı zamanda yürürlüğe gireceği,

Genel ve özel hukuki ilişkilerin yeniden tesisinin, savaş hasarları ile askeri mahiyetli olmayan zararların düzeltilmesinin, savaş esirleri veya sivil esirlerin değişiminin, genel af ilanının, karşı tarafın eline geçmiş olan nehir gemileri ve diğer nakliye vasıtalarının durumlarının da aynı şekilde hal edile-

⁶² BOA, HR.SYS, Dosya No: 2352, Gömlek No: 3; United States, Department of State, *Texts of the Roumanian "Peace"*, s. 5-28; *Vakit*, No:207, 16 Mayıs 1918; *Tasvir-i Efkar*, No: 2456, 16 Mayıs 1918.

ceği ve düzenleneceği,

Otuzuncu maddede;

Barış antlaşmasının yorumu konusunda Osmanlı İmparatorluğu ile Romanya ilişkilerinde Türkçe ve Romence, Almanya ile Romanya ilişkilerinde Almanca ve Romence, Avusturya Macaristan ile Romanya ilişkilerinde Almanca, Macarca ve Romence, Bulgaristan ile Romanya ilişkilerinde Bulgarca ve Romence metinlerin muteber olacağı,

Otuz birinci maddede;

Barış antlaşmasının tasdik edileceği ve tasdiknamelerin mümkün olduğu kadar çabuk bir şekilde, Viyana'da ilgili devletler tarafından değiş tokuş edileceği bildirilmişti.⁶³

Osmanlı Devleti ile Romanya Arasında Ek Antlaşmanın İmzalanması ve Ek Antlaşma Metni

Bükreş Barış Antlaşması'nın yirmi dokuzuncu maddesinde müttefik devletler ile Romanya arasındaki başta iktisadi ve hukuki olmak üzere bazı ilişkilerin, bu devletlerin Romanya ile yapacağı ayrı ayrı antlaşmalarla düzenleneceği belirtilmişti. Yine bu maddede, yapılacak olan bu antlaşmaların barış antlaşmasının parçalarını teşkil edeceği ve barış antlaşmasıyla aynı zamanda yürürlüğe gireceği bildirilmişti.

Bu çerçevede Almanya ile Romanya arasında kamu ve özel hukuk ilişkilerinin, savaş zamanında oluşan zararların, savaş ve sivil esirlerin değişiminin, af konusunun, karşı tarafın eline geçen deniz taşıtları ve diğer taşıtlarının durumunun v.s düzenlenmesini sağlamak ve barış antlaşmasına katkıda bulunmak doğrultusunda bir ek antlaşma yapıldı. Ek antlaşmayı Almanya adına Dışişleri Bakanı Richard von Kühlman, Dışişleri Bakanlığı'nda görevli müdür Dr. Johannes Kriege, İmparatorluk Deniz Kuvvetleri II. Komutanı Albert Hopman, İmparatorluk Prusya Krallığı generallerinden ve Mackensen Orduları Batı Başkumandanlığı Kurmay Başkanı Emil Hell ve Romanya adına Başbakan Alexander Marghiloman, Dışişleri Bakanı Constantin C. Arion, elçi Jon N. Papiniu ve eski bakanlardan Michail N. Burghela imzaladılar.

Almanya ile Romanya arasında yapılan bu ek antlaşma toplam on iki fasıl ve kırk beş maddeden oluşmaktaydı. Ek antlaşmanın birinci maddeden üçüncü maddeye kadar olan birinci faslı diplomatik ve konsolosluk boyutunda ilişkilerin yeniden kurulması; dördüncü maddeden sekizinci maddeye kadar olan ikinci faslı savaş hasarları; dokuzuncu maddeden on ikinci maddeye kadar olan üçüncü faslı Almanya ile Romanya arasında yapılmış antlaşmaların

⁶³ BOA, HR.SYS, Dosya No: 2352, Gömlek No: 3; *United States, Department of State, Texts of the Roumanian "Peace"*, s. 5-28; *Vakit*, No:207, 16 Mayıs 1918; *Tasvir-i Efkar*, No: 2456, 16 Mayıs 1918.

yenilenmesi ve devam ettirilmesi; on üçüncü maddeden on dokuzuncu maddeye kadar olan dördüncü faslı hususi hukukun tekrar teşkil edilmesi; yirminci maddeden yirmi dördüncü maddeye kadar olan beşinci faslı sivilin zararlarının karşılanması; yirmi beşinci maddeden yirmi sekizinci maddeye kadar olan altıncı faslı savaş esirleri ve sivil esirlerin değiş tokuşu; yirmi dokuz ve otuzuncu maddeleri içeren yedinci faslı ikamet değişimi ve sonrasında yapılacak yardım ve bakım; otuz birinci maddeden otuz üçüncü maddeye kadar olan sekizinci faslı genel af; otuz dördüncü maddeden otuz yedinci maddeye kadar olan dokuzuncu faslı karşı tarafın eline geçen deniz ve nehir araçları ile diğer ulaşım araçları için yapılacak muameleler; otuz sekizinci maddeden kırk birinci maddeye kadar olan onuncu faslı Alman kilise cemaatleri ve okulları; kırk iki ve kırk üçüncü maddeleri içeren on birinci faslı Romanya'nın yerine getireceği maddi yükümlülükler konularını ihtiva ediyordu. Kırk dört ve kırk beşinci maddeleri içeren on ikinci faslı ise sonuç kısmını oluşturuyordu ve bu ek antlaşmanın barış antlaşmasıyla aynı zamanda yürürlüğe gireceğini ve onaylandıktan sonra taraflar arasında değiş tokuşunun gerçekleştirileceğini bildiriyordu.⁶⁴

Almanya bu ek antlaşmadan başka Romanya ile iktisadi meselelerle ilgili olarak bir de hususi mukavele yapmıştı. Bu mukavele üç kısımdan oluşmaktaydı. Birinci kısmı petrol konusuna dair meseleleri, ikinci kısım iktisadi meseleleri ve üçüncü kısım seyrüsefer ile ilgili meseleleri ihtiva etmekteydi.⁶⁵ Almanya bu mukavele ile ekonomik manada önemli kazanımlar elde etmişti.

Nitekim ilgili maddenin hükmü gereğince Bükreş Barış Antlaşması'nın yapıldığı aynı gün, 7 Mayıs 1918 tarihinde Osmanlı İmparatorluğu ile Romanya arasında da, bu iki devlet arasındaki ilişkileri düzenlemek üzere bir ek antlaşma yapıldı. Ek antlaşmada yer alan maddeleri Osmanlı İmparatorluğu adına Hariciye Nazırı Ahmet Nesimi Bey, Ayan Meclisi azası ve eski nazırlardan Ahmet İzzet Paşa ve Hariciye Nezareti Müsteşarı Reşat Hikmet Bey ve Romanya adına Başbakan Alexander Marghiloman, Dışişleri Bakanı Constantin C. Arion, elçi Jon N. Papiniu, eski bakanlardan Mihail N. Burghel kararlaştırıp imza ettiler.⁶⁶

Ek antlaşmada; Osmanlı İmparatorluğu ile Romanya arasındaki konsolosluk ilişkilerinin düzenlenmesi, savaş sırasında bu konuda oluşan zararların tazmin edilmesi; taraf devletler ve vatandaşlarının, aynı zamanda tarafsız devletler vatandaşlarının savaş devam ederken uğramış oldukları zararlar ve bu konuda yapılacak olan işlemler; Osmanlı İmparatorluğu ile Romanya ara-

⁶⁴ BOA, HR.SYS, Dosya No: 2299, Gömlek No: 9.

⁶⁵ Vakıf, No:206, 15 Mayıs 1918.

⁶⁶ Vakıf, No:214, 23 Mayıs 1918; Tasvir-i Efkar, No: 2463, 23 Mayıs 1918.

sında daha önceden yapılmış olup savaş durumundan dolayı hükümsüz kalan antlaşma ve sözleşmelerin yeniden yapılması, ilişkilerin düzenlenmesi; posta telgraf ilişkilerinin yeniden tesisi; taraf devlet vatandaş ve şirketlerinin savaş sebebiyle uğradığı ekonomik zararlar, bunların zararlarının giderilmesi ve haklarının iadesi; asker veya sivil savaş esirlerinin durumu, bunların iadesiyle ilgili hususlar; taraf devlet vatandaşlarının mezarlık hakları, ikamet değişimleri; taraf devletler tarafından kabul edilecek af ilanı ve bunun kapsamı; taraf devletlere veya vatandaşlarına ait eşyaların iadesi; Romanya'nın diğer müttefik devletlere olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu'na çeşitli hak ve imtiyazlar vermesi gibi konular detaylı bir şekilde ele alınmış ve aşağıdaki maddeler kabul edilmiştir:

Madde 1- İki Devlet arasındaki konsolosluk ilişkileri barış antlaşmasına ilişik konsolosluk mukavelenamesi hükmüne tabi olacaktır. Bununla beraber taraflardan her biri genel barış yapılıncaya kadar, bazı mahallerde diğer tarafın konsolosluk memurlarının bulundurulmasına müsaade etmeme hakkını muhafaza edecektir.

Madde 2- Taraflardan her biri, savaş devam ettiği sürede kendi ülkesinde halk veya memurlar tarafından devletler hukukuna uymayan işlerde bulunularak diğer tarafın konsoloshanelerinin mülk ve eşyasına, aynı zamanda konsolosluk memur ve çalışanlarının şahıs ve mallarına yönelik olarak verilen hasar ve zayıtın tazmin edilmesini taahhüt edecektir. Bu hasar ve zayıtın tespit edilmesi ve ödenecek tazminat miktarının belirlenmesi beşinci maddede belirtilen komisyon tarafından gerçekleştirilecektir.

Madde 3- Romanya, Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri tedbirlerinden dolayı meydana gelen her türlü zarar ve ziyan için tazminat talebinden feragat edecektir.

Birinci fıkrada belirtilen zarar ve ziyandan dolayı Osmanlı İmparatorluğu tarafından şimdiye kadar ödenmiş olan meblağ, ülke geliri veya Romanya Merkez Bankası tarafından sonradan çıkarılan banknotlar ile ödenmiş olmadıkça Romanya tarafından iade olunacaktır.

Madde 4- Osmanlı Ordusu mensubu sıfatıyla uğradıkları zarar ve ziyan hariç olmak üzere, Romanya kendi arazisi üzerinde muharip devletlerden birinin askeri tedbirleri neticesinde Osmanlı vatandaşlarının uğradığı her türlü zarar ve ziyanı tazmin edecektir.

Birinci fıkrada yer alan hüküm, Osmanlı vatandaşlarının Romanya arazisindeki kurumlarda ortak sıfatıyla uğradıkları zarar ve ziyanlar için de geçerli olacaktır.

Madde 5- İkinci ve dördüncü maddelerde belirtilen zarar ve ziyanların tayini konusunda, barış antlaşmasının onaylanmasını müteakiben mümkün olduğunca çabuk surette Bükreş'te bir komisyon toplanacaktır. Bu komisyon eşit sayıda olmak üzere, tarafsız delegeler ile antlaşmayı yapan devletlerin

görevlendireceği delegelerden oluşacaktır. Tarafsız delegeler ile komisyon başkanının belirlenmesi işi İsviçre Konfederasyonu'ndan rica olunacaktır.

Komisyon, kararları için esas teşkil edecek olan faydaları ve takip edilecek çalışma usulünü kendisi belirleyecektir. Kararlar alt komisyonlar tarafından verilecek ve bu alt komisyonlar antlaşmayı yapan devletlerin birer delegesi ile tarafsız bir başkandan oluşacaktır. Alt komisyonların belirlediği meblağlar, belirlendiği tarihten itibaren bir ay zarfında ödenecektir.

Madde 6- Romanya, kendi arazisinde tarafsız devletler vatandaşlarının Osmanlı askeri tedbirleri neticesinde uğradıkları zarar ve ziyanları devletler hukuku kaidesince tazmini gerektiğçe tazmin edecektir.

Madde 7- Antlaşmayı yapan tarafların ilişkilerini tayin eden bütün antlaşma, sözleşme, anlaşma ve diğer senetler savaştan dolayı hükümden düşmüş olduğundan, Osmanlı Hükümeti ile Romanya Hükümeti barış antlaşmasının onaylanmasını müteakiben, suçluların iadesi antlaşmasıyla, karşılıklı ilişkilerinin düzenlenmesi için gerekli görecekları diğer antlaşma ve sözleşmeleri mümkün olduğunca çabuk bir surette yapmayı taahhüt ederler.

Madde 8- Osmanlı İmparatorluğu ile Romanya arasındaki posta ve telgraf ilişkileri, barış antlaşmasının onaylanmasını müteakiben uluslararası birliğin posta ve telgrafla ilgili sözleşme, anlaşma ve nizamnameleri hükümlerine uygun olarak yeniden tesis edilecektir.

Madde 9- Antlaşmayı yapan taraflardan birinin arazisinde diğer taraf vatandaşları, ticari-sanayi şirketleri ve maliyesinin şahsi haklarını savaş durumu sebebiyle değıştirme ve bozma için neşr ve ilan edilmiş olan bütün nizamname, kanun ve emirler barış antlaşmasının onaylanmasından itibaren fesh olunmuş sayılacaktır.

Madde 10- Antlaşmayı yapan tarafların vatandaşlarının savaş dönemi kanunları ile bozulan borç ve alacakları, ek antlaşmada başka surette açıklık olmadıkça yeniden geçerlilik kazanacaktır. Taraflardan birine mensup olan ve dokuzuncu maddede zikredilen vatandaş ve şirketlerden olup diğer tarafça uygulanan tedbirler sebebiyle taahhütlerini yerine getirmede engellerle karşılaşanlar, bu diğer tarafın vatandaş ve şirketlerinden daha az bir müsaadeye ve farklı bir muameleye tabi tutulamayacaklardır. Savaş sebebiyle bir işi zamanında yapamayan ve teslim edemeyen şahıs ve şirketler, bu durumdan doğan zararı tazmine mecbur olmayacaktır.

Barış antlaşmasının onaylanmasını takip eden ilk üç ay zarfında, hiç kimse savaş esnasında ödemeye imkan bulamadığı borçları ödemeğce mecbur olmayacaktır. Bu borçlar moratoryum kanunları ilan edilmiş olsun ya da olmasın belirtilen üç ay için senelik yüzde beş faize tabi olacaktır. Borçların ilk vadesinin gelmesine kadar, ancak şart koşulan faizi talep edilebilecektir.

Poliçe ve çekler için ödeme imkansızlığından dolayı yapılacak protesto muameleleri, barış antlaşmasının onaylanmasından sonraki dördüncü aydan

itibaren gerçekleştirilebilecektir. Alacak ve diğer hususi taahhütlerin tahsili için oluşturulacak ve mensup oldukları hükümet tarafından tanınacak olan cemiyetler, her iki tarafın bu cemiyetlere dahil olan fert ve şirketlerinin taleplerini takibe yetkili olacaklardır.

Madde 11- Antlaşmayı yapan taraflardan her biri, barış antlaşmasının onaylanmasını müteakiben diğer taraf vatandaşlarına karşı olan taahhütlerini yerine getirmeye, bilhassa devlet borçlarına ait ödemelere yeniden başlayacaktır. Onaylanmadan önce vadesi dolmuş olacak olan taahhütler, onaylanmadan itibaren üç ay zarfında ödenecektir.

Madde 12- Savaşın ilanı döneminde zaman aşımına uğramış olan haklar, mahalli kanunlar ile daha uzun bir kesinti dönemi verilmedikçe, barış antlaşmasının onaylanmasından sonraki ikinci senenin başından itibaren geçerli olmaya başlayacaktır. Vadeleri dolan faiz, kupon, amorti olmuş senet ve diğer senetlerin zaman aşımı müddetleri hakkında da aynı hüküm tatbik edilecektir.

Madde 13- Antlaşmayı yapan taraflardan birinin vatandaşı olup diğer taraf arazisinde, savaş dönemi kanunları neticesinde ticaret veya sanatlarıyla ilgili hakların iptalinden ve mülklerinin gözaltına alınması, zabt veya idare edilmesinden dolayı zarara uğrayan şahısların zararları, haklarının iadesi yoluyla telifisi mümkün olmadıkça, uygun bir surette tazmin edilecektir.

Madde 14- Antlaşmayı yapan taraflardan her biri savaş ilanı veya savaş esnasında diğer taraf sivil vatandaşlarının hayatına, hürriyetine veya servetine yönelik, devletler hukuku kanunlarına muhalif olarak verilen zararları tazmin etmeği taahhüt eder. Bu hüküm taraflardan birinin vatandaşı olup diğer tarafın arazisinde bulunan kurumlarda ortak sıfatıyla zarara uğrayanlar için de tatbik edilecektir.

Madde 15- On üç ve on dördüncü maddelere göre tazmin edilecek zararlar, beşinci maddede zikredilen komisyon tarafından bu madde hükmüne uygun olarak tayin edilecek ve tayin tarihinden itibaren bir ay müddet zarfında ödenecektir.

Madde 16- Antlaşmayı yapan taraflardan her biri, kendi arazisinde diğer tarafın vatandaşlarının el koyulan mal ve eşyalarının bedelini gecikmeksizin ödeyecektir.

Madde 17- Sakat ve silahlı hizmete elverişli olmayan savaş esirleri derhal memleketlerine iade edileceklerdir. Diğer savaş esirleri ile askeri tedbirler ve asayiş sebebiyle tutuklanmış olan bütün şahıslar, mümkün olduğunca çabuk bir surette memleketlerine iade olunacaklardır. İade işlemine barış antlaşmasının imzalanmasını müteakip derhal başlanılacaktır. İade işleminin teferruatını tespit ve sevk durumunu tayin etmek için, Bükreş'te, antlaşmayı yapan taraflara mensup üçer delegeden oluşan bir komisyon oluşturulacaktır. Savaş esirleri tahliyeleri esnasında özel eşyalarını ve henüz ödenmemiş ücretlerini alacaklardır.

Madde 18- Tutuklanmış olan sivil esirler barış antlaşmasının imzalanmasını müteakip derhal serbest bırakılacaklardır. Bunları tutuklamış veya hapsetmiş olan taraf, memleketlerine iade veya ikametgâhlarına kadar olan seyahat masraflarını ödemeye mecburdur. On yedinci maddede bahsedilen komisyon, anlaşma tarzının teferruatını takviye ve tatbika nezaret edecektir.

Madde 19- Antlaşmayı yapan taraflardan her biri, diğer tarafa mensup olup hapis veya tutuklama esnasında vefat etmiş olan asker veya sivil vatandaşların mezarlık haklarına riayet etmeyi ve onları muhafaza etmeği taahhüt eder. Diğer tarafın vekilleri, mahalli görevliler ile birlikte bahsedilen mezarlıkları muhafaza edebilirler. Bunların muhafazasına bağlı meseleler sonradan hususi bir anlaşma ile tanzim edilecektir.

Madde 20- Antlaşmayı yapan taraflardan birinin vatandaşı olup aslen diğer tarafın ahalisinden olan kimseler, barış antlaşmasının onaylanması tarihinden itibaren on sene zarfında ikametgâhlarını asıl memleketlerine nakledebilirler. Bahsedilen şahıslar, talepleri halinde diğer devletin vatandaşlığından çıkarılacaklardır. Bunların asıl memleketlerinin konsolosluklarıyla olan münasebeti hiçbir şekilde engellenemeyecektir.

Madde 21- Yirminci madde hükmü gereğince asıl memleketlerine dönecek olan kimseler, ikamet ettikleri memlekette asıl ve menşelerinden dolayı uğradıkları zarar, ziyan ve haksız muamelelerden dolayı tazminat hakkı elde edecekler ve dönüş hakkının kullanımı kendilerine herhangi bir zarar tertibini icap ettirmeyecektir. Bu kişiler servetlerini tasfiye ederek elde edecekleri meblağı veya diğer taşınabilir mallarını yanlarında götürebileceklerdir. Sözleşmenin vaktinden evvel feshinden dolayı mülk sahibi tarafından zarar iddiası öne sürülmeksizin, ayrılacakları yerdeki kira sözleşmelerini altı ay mühlet zarfında feshedebileceklerdir.

Madde 22- Antlaşmayı yapan taraflardan her biri;

Öncelikli olarak, diğer tarafın savaş esirlerine, bunların gerek ceza kanunları gerek asayişle ilgili kanun hükümleri doğrultusunda ceza gerektiren bütün işlerine,

İkinci olarak, diğer tarafın tutuklanmış olan sivil vatandaşlarına, bunların tutukluluk müddeti zarfında ceza kanunları ve asayişle ilgili kanun hükümleri doğrultusunda ceza gerektiren bütün işlerine,

Üçüncü olarak, diğer taraf vatandaşlarına, bunların yaptıkları ceza gerektiren işler ile savaş zamanında muhasım devletlere mensup yabancılar aleyhinde neşr edilmiş olan istisnai kanunlara aykırı olarak yaptıkları işlere af ilan edeceklerdir.

Yukarıdaki fıkralarda yer alan af durumu barış antlaşmasının onaylanmasından sonra yapılan işleri kapsamayacaktır. Romanya, savaşın devamı müddetince Müslüman vatandaşlarının siyasi sebeplere dayalı siyasi tavır ve askeri hareketleri için af ilan edecektir. Buna ilaveten Romanya, Müslüman vatandaşlarının Osmanlı İmparatorluğu ve müttefiklerinin askeri heyetleriyle

devam ettirebilmiş oldukları ilişkilerden dolayı aleyhlerindeki her türlü kovuşturmayı men etmeyi taahhüt edecektir. Arzu ettikleri takdirde bu Müslümanlar, yalnız olarak veya aileleri ile birlikte işgal ordusuyla beraber Romanya'yı her hangi bir engelle karşılaşmadan terk edebileceklerdir.

Madde 23- Yirmi ikinci madde hükmü gereğince af ilan edildikten sonra, yeni kovuşturma yapılamayacağı gibi devam eden kovuşturmalar sonlandırılacak ve mahkumlar hakkındaki hükümler yürürlüğe koyulmayacaktır.

Vatana ihanet, cinayet, zorlama ve tehdit ile menfaat temini ve yangın çıkarma gibi suçlardan dolayı tutuklu veya kati surette hükümlü bulunan savaş esirleri, memleketlerine gönderilmek üzere bırakılmalarına kadar hapiste tutulabileceklerdir.

Osmanlı Hükümeti af kapsamına almadığı kimseler hakkında genel barışın yapılmasına kadar askeri emniyeti için gerekli tedbirleri alma hakkını muhafaza edecektir.

Bahsedilen af hükmünden istifade eden kişilere ve ailelerine karşı, zarar verebilecek hiçbir uygulama yapılmayacaktır. Bu türden uygulamalar kabul edilmiş olduğu takdirde derhal kaldırılacaktır.

Madde 24- Antlaşmayı yapan taraflardan birine veya vatandaşlarına ait olarak diğer tarafın arazisinde bulunmuş olan eşyalar iade edilecek ve iadesi mümkün olmadığı takdirde değerleri nakit olarak ödenecektir. Bu durumda ödenecek olan meblağ beşinci maddede belirtilen komisyon tarafından belirlenecektir.

Madde 25- Romanya; Almanya, Avusturya Macaristan ve Bulgaristan'a ve bu devletlerin vatandaşlarına verdiği ve vereceği hak, menfaat ve imtiyazları Osmanlı İmparatorluğu ve vatandaşlarına da vermeği taahhüt eder.

Madde 26- Bu ek antlaşma aksine açıklık olmadıkça 7 Mayıs 1918 tarihinde Bükreş'te kabul edilen müşterek barış antlaşması ile aynı zamanda yürürlüğe girecektir. Ek antlaşma tasdik edilecek ve tasdiknameleri barış antlaşmasının tasdiknameleriyle aynı zamanda ilgili devletler arasında değiş tokuş edilecektir.⁶⁷

Sonuç

27 Ağustos 1916 tarihinde Avusturya Macaristan İmparatorluğu'na savaş ilan ederek Birinci Dünya Savaşı'na İtilaf Devletleri bloğunda katılan Romanya, aldığı büyük mağlubiyet ile kısa süreli savaş serüvenini sonlandırmak zorunda kalmıştır. Yaptığı mütarekenin ardından 5 Mart 1918 tarihinde İttifak Devletleri ile bir ön antlaşma, daha sonra da 7 Mayıs 1918 tarihinde Bükreş Barış Antlaşması'nı imzalamıştır. Ayrıca Romanya, kendi açısından

⁶⁷ BOA, HR.SYS, Dosya No: 2352, Gömlek No: 3; *Vakit*, No:214, 23 Mayıs 1918; *Vakit*, No:215, 24 Mayıs 1918; *Vakit*, No:216, 25 Mayıs 1918; *Tasvir-i Efkar*, No: 2463, 23 Mayıs 1918; *Tasvir-i Efkar*, No: 2464, 24 Mayıs 1918; *Tasvir-i Efkar*, No: 2465, 25 Mayıs 1918; *Tasvir-i Efkar*, No: 2467, 27 Mayıs 1918.

şartları oldukça ağır olan barış antlaşmasının yirmi dokuzuncu maddesine binaen, İttifak Devletleri'yle ek antlaşmalar yapmıştır.

Romanya ile yapılan Bükreş Barış Antlaşması, 3 Mart 1918 tarihinde Sovyet Rusya ile imzalanan Brest Litovsk Antlaşması'ndan sonra İttifak devletleri için ikinci bir zafer niteliğinde olmuştur. Romanya'nın Rusya'dan sonra savaş dışında kalması İttifak Devletleri'nin Doğu Avrupa'daki cephe-lerde üstünlüğünü ilan etmesine ve kamu oylarında büyük bir moral ve sevince yol açmıştır. İttifak Devletleri ayrıca, Romanya ile yapılan barış antlaşmasını genel barışın yapılması için çok önemli bir adım olarak değerlendirmişlerdir.

Gerek Bükreş Barış Antlaşması gerekse de bu antlaşmanın beraberinde İttifak Devletleri'nin Romanya Hükümeti ile yaptığı ek antlaşmalar Romanya'ya başta idari ve ekonomik olmak üzere birçok alanda önemli yükümlülükler altına sokmuştur. Bu antlaşma Romanya'nın her şeyi ile kayıtsız şartsız teslim olduğunu ilan eden bir belgedir.

Şartları her bakımdan ağır olan ve Romanya'nın toprak kaybını da ön gören Bükreş Barış Antlaşması'yla, İttifak Devletleri Romanya'dan savaş tazminatı talebinde bulunmamışlardır. Ancak İttifak Devletleri yapılan barış antlaşması ve ek antlaşmalarla bir takım ekonomik ve diğer bazı kazanımlar edinmişlerdir.

Bilhassa Almanya yapmış olduğu ek antlaşma ve sözleşmelerle önemli derecede ekonomik çıkar elde etmiştir. Almanya Dışişleri Bakanı Richard von Kühlmann, 22 Mayıs 1918 tarihinde Berlin Ticaret Odası'nda yaptığı bir konuşmada bu durumu bir nevi itiraf etmiştir. Kühlmann yaptığı konuşma-sında; Almanya'nın resmen savaş tazminatı talep etmemiş olmasına rağmen, yapmış olduğu çalışmalarla elde edeceği meblağın savaş tazminatı miktarına denk olacağını dile getirmiştir.⁶⁸ Dolayısıyla denilebilir ki Romanya ile yapılan antlaşmadan en fazla karlı çıkan İttifak Devleti Almanya olmuştur.

Ne var ki antlaşmanın yapılmasını takip eden birkaç ay içerisinde özel-likle Batı Avrupa cephelerinde mücadele eden İttifak Devletleri kuvvetlerinin aldığı mağlubiyetler, savaşın iyiden iyiye bu blok için ağırlaşmasına sebebiyet verecektir. Nihayetinde İttifak Devletleri mağlup devletler sıfatıyla art arda mütarekeler imzalayarak Birinci Dünya Savaşı'ndan çekilecekler, dolayısıyla Bükreş Barış Antlaşması da hayata geçirilemeyen bir antlaşma olarak kalacaktır.

---

⁶⁸ *Vakit*, No: 216, 25 Mayıs 1918.

